

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Кафедра інформаційних систем в управлінні та обліку

Гудзюк Євгеній Олександрович

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

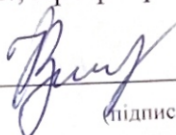
на тему

«Організація та ведення бухгалтерського обліку ФОП»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

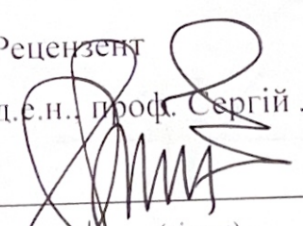
Науковий керівник

д.е.н., проф. Ірина ЗАМУЛА

(підпис)

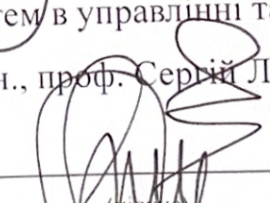
Рецензент

д.е.н., проф. Сергій ЛЕГЕНЧУК

(підпис)

Завідувач кафедри інформаційних
систем в управлінні та обліку

д.е.н., проф. Сергій ЛЕГЕНЧУК

(підпис)

Житомир

2024 р.

Зміст

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	6
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ФОП В УКРАЇНІ	6
1.1 Поняття, правовий статус та системи оподаткування ФОП в Україні	6
1.2 Особливості та нормативне регулювання бухгалтерського обліку у ФОП	16
1.3 Досвід країн ЄС та світу застосування спрощених податкових систем для мікро та малого бізнесу	19
ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 1	30
РОЗДІЛ 2	31
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ У ФОП В УКРАЇНІ	31
2.1 Організація та методика обліку у фізичних осіб підприємців -платників єдиного податку	31
2.2 Організація та методика обліку у фізичних осіб підприємців на загальній системі оподаткування	37
2.3 Цифрові інструменти обліку у ФОП в Україні	44
ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 2	49
РОЗДІЛ 3	51
УПРАВЛІНСЬКИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ФОП.....	51
3.1 Організація управлінського аналізу діяльності ФОП	51
3.2 Методика управлінського аналізу діяльності ФОП	57
ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 3	64
РОЗДІЛ 4	65
МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЙНИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ТЕМИ : «ОБЛІК ФОП».....	65
4.1 Плани лекційних занять з теми: «Облік ФОП»	65
4.2 Плани практичних занять з теми: «Облік ФОП»	77
ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 4	85
ВИСНОВОКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	89
ДОДАТКИ	93

ВСТУП

У сучасних умовах воєнного стану в Україні малий бізнес відіграє важливу роль у створенні робочих місць, зростанню доходів населення та забезпеченні стійкості національної економіки. Однією з найпоширеніших форм ведення малого підприємництва є фізичні особи-підприємці (ФОП), які складають значну частину економічно активного населення країни. Станом на кінець I півріччя 2024 року в Україні налічується 1665907 ФОП [1] та постійно зростає. Ефективна організація обліку діяльності ФОП є важливим фактором їхньої успішної роботи, що забезпечує прозорість бізнес-процесів, належне податкове адміністрування та фінансову стабільність.

Зміни у податковому законодавстві, цифровізація бухгалтерських процесів впровадження сучасних інформаційних технологій та постійні загрози «блекаутів» створюють нові виклики та можливості для ФОП. Водночас, існують численні проблеми та невизначеність, пов'язана з майбутнім веденням обліку, особливо на фоні затвердженої Національної стратегії доходів на 2024-2030 роки та вимог МВФ, щодо гармонізації податкового законодавства в Україні з директивами Євросоюзу. Ці зміни безпосередньо впливають на діяльність ФОП, зокрема на організацію їхнього обліку та звітності.

Наукові дослідження в сфері обліку фізичних осіб-підприємців здебільшого зосереджуються на питаннях податкового обліку, звітності та спрощених форм ведення бухгалтерського обліку. Проте недостатньо уваги приділено аналізу міжнародного досвіду та можливості його адаптації до умов України, а також використанню сучасних цифрових технологій для оптимізації облікових процесів.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження особливостей організації та методики бухгалтерського обліку у фізичних осіб-підприємців в Україні, а також їх оподаткування, з урахуванням розвитку цифрових технологій.

Для досягнення мети у роботі поставлені такі *завдання*:

1. Розкрити поняття, правовий статус та системи оподаткування фізичних осіб-підприємців.
2. Дослідити особливості та нормативне регулювання бухгалтерського обліку у фізичних осіб-підприємців.
3. Вивчити досвід країн ЄС та світу застосування спрощених податкових систем для мікро та малого бізнесу.
4. Розкрити процес організації та методiku обліку у фізичних осіб-підприємців на загальній та спрощеній системі оподаткування.
5. Визначити роль цифрових інструментів обліку у ФОП в Україні.
6. Визначити основи організації та методiku проведення управлінського аналізу діяльності фізичних осіб-підприємців
7. Розробити плани проведення лекційних та практичних занять з теми: «Облік ФОП»

Об'єктом дослідження є облікові процеси фізичних осіб-підприємців.

Предметом дослідження є методи та форми обліку, які застосовуються у практичній діяльності ФОП, їх нормативно-правове забезпечення та можливості вдосконалення.

Методи дослідження включають аналіз і синтез, порівняльний аналіз, статистичний метод, а також метод експертних оцінок, що забезпечує комплексність та обґрунтованість отриманих результатів.

Наукова новизна роботи полягає у систематизації теоретичних знань та практичних підходів до обліку ФОП, розробці рекомендацій щодо вдосконалення облікових процесів із врахуванням сучасних умов ведення бізнесу та міжнародного досвіду.

Практична значущість дослідження полягає у можливості використання його результатів для вдосконалення організації обліку ФОП, оптимізації облікових процедур та розробки методичних рекомендацій для малого бізнесу.

Результати досліджень дослідження *оприлюднено* у статті, поданій до друку у фаховому видання України категорії “Б” (Додаток А):

Травін В.В., Гудзюк Є.О.. Досвід країн ЄС та світу застосування спрощених податкових систем для мікро- та малого бізнесу. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2024.

Апробація результатів дослідження здійснено на науково-практичній конференції (Додаток Б):

Журавель М.Ф., Гудзюк Є.О. Теоретичні аспекти фінансової стійкості підприємства та його вплив на інвестиційну привабливість. Розвиток бізнесу в контексті європейської інтеграції: глобальні виклики, стратегічні пріоритети, реалії та перспективи: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 07 червня 2024 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. Харків, 2024. - 453 с. DOI:10.5281/zenodo.11989253.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ФОП В УКРАЇНІ

1.1 Поняття, правовий статус та системи оподаткування ФОП в Україні

Кожна людина, що проживає в Україні має право на ведення підприємницької діяльності, що не заборонена чинним законодавством. Важливість підприємництва у розвитку економіки була відмічена Й. Шумпетером при обґрунтуванні висновку про можливість отримання прибутку як чистого доходу від підприємницької діяльності внаслідок прояву ініціативності та інноваційних підходів підприємця [1]. В Україні та в більшості країн ЄС та світу ведення свого бізнесу через ФОП є найпростішою формою ведення бізнесу.

Дослідженням особливостей правового статусу ФОП дослідженню особливостей правового статусу ФОП присвячені праці таких науковців, як, Ю.М. Павлюченко, А.Г. Бобкова, О.Ю. Грачова, А.М. Кухарчук, І.М. Бутков М.О. Маслова, Ю.О. Моїсєєв, та інших.

На думку І.М. Буткова, фізична особа-підприємець – це особа, яка проявляє підприємницьку ініціативу в розвитку економічної сфери країни, здійснює підприємницьку діяльність із метою підвищення продуктивності праці і зниження витрат виробництва та несе особисту відповідальність за результати своєї діяльності [3]. Проте, викладене поняття є вже застарілим, тому що велика кількість ФОП ведуть свою діяльність також у сфері надані послуг.

За твердженням А.Г. Бобкової, фізична особа-підприємець є суб'єктом господарювання, який з метою одержання прибутку здійснює будь-яку господарську діяльність, не заборонену законом, реалізуючи при цьому господарські права і обов'язки, несе за своїми зобов'язаннями відповідальність всім своїм майном, яке за законодавством може бути стягнене, та який за-

реєстрований як підприємець без статусу юридичної особи [4]. Це визначення є точнішим, адже враховує сучасні реалії діяльності ФОП.

Правовий статус ФОП регулюється багатьма нормативно-правовими актами серед них: Конституція України, Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Податковий кодекс України, Законі України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» , постановах Кабінету Міністрів України та в інших . Проте, окремого закону , що регулює діяльність ФОП в Україні не існує.

В Конституції України в статті 42 вказано, що кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом [5] . Конституція України не регулює безпосередньо діяльність фізичних осіб-підприємців (ФОП), оскільки вона є основним законом держави та служить основою для ухвалення інших законів і підзаконних актів. У ній закладено початкову регламентацію суспільних відносин і встановлено фундаментальні принципи для всіх галузей права. Детальне ж врегулювання суспільних відносин, визначення конкретних прав і обов'язків ФОП для більш повної реалізації здійснюється через інші законодавчі акти.

Зокрема в статті 51 Цивільного кодексу України зазначено, що до підприємницької діяльності фізичних осіб застосовуються нормативно-правові акти, що регулюють підприємницьку діяльність юридичних осіб, якщо інше не встановлено законом або не впливає із суті відносин [5]. Згідно цієї статті можна дійти висновку, що ФОП в певній мірі несуть таку саму відповідальність у своїй діяльності як і юридичні особи.

Господарський кодекс України регулює діяльність ФОП в частині відповідальності, адже згідно ч. 2 ст. 128 ГКУ громадянин-підприємець відповідає за своїми зобов'язаннями усім своїм майном, на яке відповідно до закону може бути звернено стягнення [6]. Це вказує на те, що ФОП у відмінності від ТОВ ФОП несуть фактично повну відповідальність за своїми зобов'язаннями, і відповідно несуть більше ризиків, пов'язану з підприємницькою діяльністю.

Слід зазначити також, що в ч. 6 ст. 128 ГКУ[6] зазначені основні зобов'язання, що бере на себе ФОП, а саме:

- у передбачених законом випадках і порядку одержати ліцензію на здійснення певних видів господарської діяльності;
- повідомляти органи державної реєстрації про зміну його адреси, зазначеної в реєстраційних документах, предмета діяльності, інших суттєвих умов своєї підприємницької діяльності, що підлягають відображенню у реєстраційних документах;
- додержуватися прав і законних інтересів споживачів, забезпечувати належну якість товарів (робіт, послуг), що ним виготовляються, додержуватися правил обов'язкової сертифікації продукції, встановлених законодавством;
- не допускати недобросовісної конкуренції, інших порушень антимонопольно-конкурентного законодавства;
- вести облік результатів своєї підприємницької діяльності відповідно до вимог законодавства;
- своєчасно надавати податковим органам декларацію про майновий стан і доходи (податкову декларацію), інші необхідні відомості для нарахування податків та інших обов'язкових платежів; сплачувати податки та інші обов'язкові платежі в порядку і в розмірах, встановлених законом.

Проте ФОП мають і права, що дозволяють мати вільний вибір виду підприємницької діяльності, вільного найму працівників, вільного розпорядженням прибутку, вільною зовнішньо-економічною діяльністю, самостійного вибору контрагентів, тощо.

Для законності ведення підприємницької діяльності необхідно здійснити державну реєстрацію. Процес реєстрації регламентує Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань». Так, для проведення державної реєстрації необхідно подати наступні документи[8]:

заява про державну реєстрацію ФОП, де може бути зазначено прохання про реєстрацію ФОП платником податку на додану вартість чи обрання спрощеної системи оподаткування;

нотаріально засвідчена письмова згода батьків (піклувальника, органу опіки і піклування) – для фізичної особи, яка досягла 16 років та має бажання займатися підприємницькою діяльністю, проте не має повної цивільної дієздатності;

договір (декларація) про створення сімейного фермерського господарства – у випадку реєстрації фізичної особи, яка самотійно чи з родичами створює сімейне фермерське господарство згідно із Законом України «Про фермерське господарство» [9].

Отже, правовий статус фізичних осіб-підприємців (ФОП) в Україні є важливим елементом розвитку національної економіки, оскільки дозволяє кожному громадянину реалізувати своє право на підприємницьку діяльність, не заборонену законом. Конституція України закріплює це право, проте детальне регулювання здійснюється через низку законодавчих актів, таких як Цивільний та Господарський кодекси, Податковий кодекс та Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань».

Відсутність окремого закону, що повністю регулює діяльність ФОП, компенсується комплексом нормативно-правових актів, які встановлюють їхні права та обов'язки. Зокрема, ФОП мають право вільно обирати види діяльності, наймати працівників, розпоряджатися прибутком та самотійно вибирати контрагентів. Водночас вони зобов'язані дотримуватися законодавства, вести облік своєї діяльності, своєчасно сплачувати податки та нести повну відповідальність за свої зобов'язання всім своїм майном.

Система оподаткування в Україні вважається однією з найскладніших у світі. Складність полягає не стільки у високих ставках, а у постійних змінах законів, нормативно-правових актів, ставок податків тощо. Ці постійні зміни негативно впливають на бізнес, адже відсутня можливість будь-якого

довгострокового планування діяльності. Тому це позбавляє бізнесу можливості для довгострокового планування своєї діяльності.

Системи оподаткування фізичних осіб-підприємців зазнавали в Україні найбільших та найчастіших змін. На сьогодні в Україні існує 2 системи оподаткування, які можуть використовувати у своїй діяльності фізичні особи – підприємці, представлено на рис. 1 .

Рис. 1 Існуючі системи оподаткування в Україні

Джерело: розроблено автором

На загальній системі оподаткування платник податків стає автоматично після реєстрації ФОП відповідно до ЗУ «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань»[8]. Сутність загальної системи оподаткування полягає у сплаті платником суб'єктом господарювання податку на доходи фізичних осіб у розмір 18% від чистого доходу підприємця та 1,5% військового збору. Також загальна система оподаткування передбачає обов'язкову сплату Єдиного соціального внеску у розмірі 22% від обраної бази оподаткування, але не менше ніж мінімальної заробітної плати. Станом на 01.06.2023 року кількість ФОП на загальній системі оподаткування становить 76% від загальної кількості ФОП, а саме 486,53 тис. [10]. Крім того, на загальній системі оподаткування відсутні обмеження за обсягом доходу, кількістю працюючих та видами діяльності,

якими може займатись фізична особа, на відміну від спрощеної системи. Проте, якщо обсяг доходу перевищує 1 млн. грн. підприємець зобов'язаний зареєструватись платником податку на додану вартість.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності - це особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, встановлених пунктом 297.1 статті 297 ПКУ, на сплату єдиного податку (ЄП), з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності [9]. Спрощена система оподаткування поділяється на 4 групи, зазначені на рис 2.

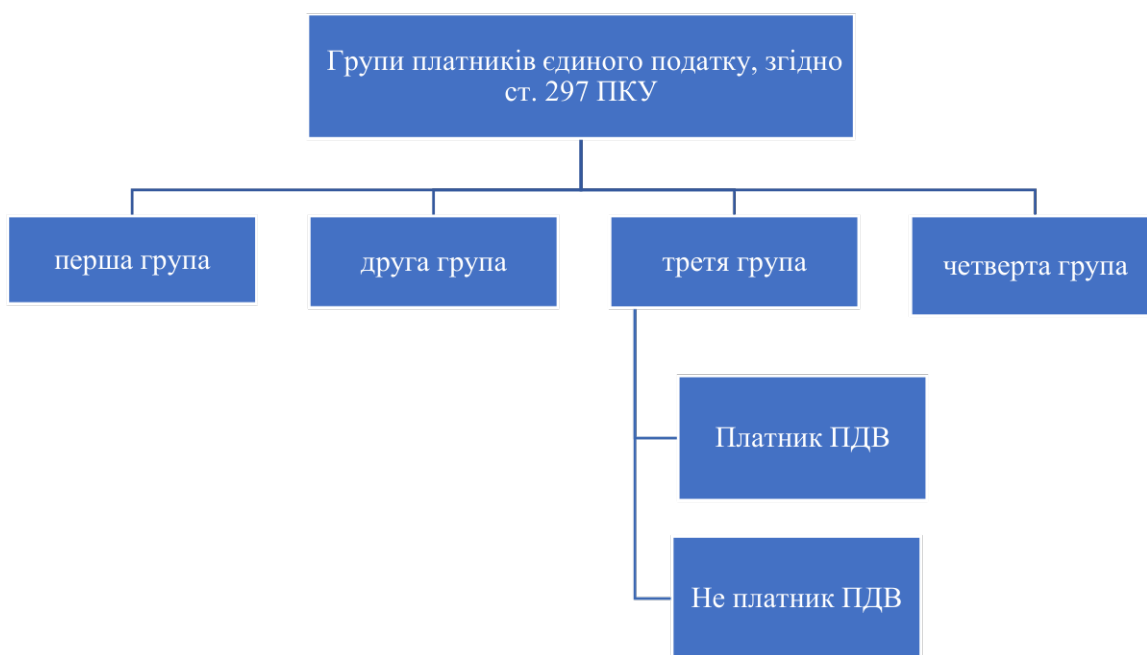

Рис. 2 Групи платників єдиного податку згідно з ст. 297 ПКУ

Джерело: складено автором на основі [11]

Перша група - підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню, з річним доходом, що не перевищує станом на 1 січня 2024 року 1 185 700 грн.

Друга група - підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері

ресторанного господарства, з річним доходом , що не перевищує станом на 1 січня 2024 року 5 921 400 грн.

Третя група - підприємці, які не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена з річним доходом , що не перевищує станом на 1 січня 2024 року 8 285 700 грн.

Четверта група - підприємці, які провадять діяльність виключно в межах фермерського господарства, зареєстрованого відповідно до Закону "Про фермерське господарство" [12].

Тепер розглянемо детальну порівняльну характеристику загальної системи оподаткування та спрощеної системи оподаткування подано в табл. 1.1.

Таблиця 1.1. Порівняльний аналіз загальної та спрощеної системи оподаткування в Україні

Критерій	Загальна система оподаткування	Спрощена система оподаткування
1	2	3
Нормативне регулювання	Розділ IV. Податок на доходи фізичних осіб ПКУ, ст. 177	Розділ XIV. Спеціальні податкові режими, ст. 291-300
Об'єкт оподаткування	Чистий оподатковуваний дохід, різниця між загальним доходом і документально підтвердженими витратами, пов'язаними з господарською діяльністю	Ставки єдиного податку для платників встановлюються у відсотках (фіксовані ставки) до розміру прожиткового мінімуму, станом на 1 січня податкового (звітного) року, другої групи – у відсотках (фіксовані ставки) до розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року, третьої групи – у відсотках до доходу.
Ставка податку	18%	I група 302,80 грн. II група - 1420 грн. III група - Відсоткова ставка єдиного податку встановлюється у розмірі: А) 3 відсотки – у разі сплати ПДВ; Б) 5 відсотків – у разі якщо платник податків не є платником ПДВ. IV група – ставка податку з одного гектара сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду залежить від категорії (типу) земель, їх розташування та становить (у відсотках бази оподаткування)
Обсяг доходу	Немає обмежень	I група 1 185 700 грн. II група - 5 921 400 грн.

		III група – 8 285 700 грн. IV група – немає обмежень
--	--	---

Продовження таблиці 1.1

Кількість найманих працівників	Немає обмежень	I група 0 осіб II група – 10 осіб. III група – немає обмежень. IV група – немає обмежень
Терміни сплати податку	Авансові платежі з ПДФ розраховуються платником податку самостійно згідно з фактичними даними, зазначеними у Книзі обліку доходів і витрат, кожного кварталу та сплачується до 20 числа місяця, наступного за кожним календарним кварталом	I група та II група – авансовий внесок не пізніше 20 числа (включно) поточного місяця. III група – протягом 10 календарних днів після граничного строку подання податкової декларації IV група – сплачують податок щоквартально протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) кварталу, у таких розмірах: у I кварталі – 10 %; у II кварталі – 10 %; у III кварталі – 50 %; у IV кварталі – 30 %;
Використання РРО/ПРРО	Зобов'язані застосовувати РРО при здійсненні розрахункових операцій	I група не обов'язкове II та III група – можуть не застосовувати РРО при розрахунках у безготівковій формі; зобов'язані застосовувати РРО при здійсненні розрахункових операцій
Можливі контрагенти	Без обмежень	I група – лише фізичні особи II група - фізичні особи, та ФОП та юридичні особи платники ЄП III група – без обмежень
Інші види податків і зборів, що сплачує ФОП	Військовий збір – 1,5% від оподатковуваного доходу, ЄСВ 22% від чистого оподатковуваного доходу (підчас дії Закону про , ПДВ (у разі реєстрації платником ПДВ), Акциз, Податок на майно, рентна плата за використання води та інші податки та збори	ЄСФ % від мінімальної заробітної плати, що станом на 01.04.2024 року становить 1760,00 грн. ПДВ (у разі реєстрації платником ПДВ), Акциз

Джерело: сформовано автором на основі [13]

Як видно з порівняльної таблиці, спрощена система оподаткування є досить привабливою та зручною для ведення підприємницької діяльності ,

переважно для тих, хто має невеликі витрати діяльності та стабільні доходи. Оскільки навіть за відсутності доходу підприємці на спрощеній системі оподаткування першої та другої груп повинні сплачувати фіксовану суму податків, чого не роблять підприємці на загальній системі оподаткування. Проте як і ФОП на спрощеній системі оподаткування, так і ФОП на загальній системі оподаткування зобов'язані сплачувати також ЄСВ у розмірі 22% від мінімальної заробітної плати – для ФОП на ЄП, та 22% від чистого доходу – для ФОП на загальній системі. Головним недоліком загальної системи оподаткування доходів приватних підприємців є її складність. Підприємці зобов'язані вести облік та документально підтверджувати свої доходи і витрати. При цьому до витрат включаються лише ті витрати, які підтверджені документально і належать до витрат операційної діяльності відповідно до розділу III Податкового кодексу України та статті 177. Доцільно обирати загальну систему, якщо підприємець має великі, а головне підтверджені витрати своєї діяльності. Також підприємець обирає загальну систему оподаткування, якщо його діяльність прямо заборонена для ведення на спрощеній системі оподаткування згідно статтею 291.5 ПКУ. Проте, найчастіше її обирають, якщо діяльність підприємця відбувається не постійно. Підприємець може бути переведений на загальну систему оподаткування «примусово», якщо порушить умови перебування на єдиному податку. До таких порушень законодавство відносить: здійснення видів діяльності, не зазначених у свідоцтві платника єдиного податку (не відповідають зазначеним КВЕД); використання негрошових форм розрахунків; перевищення встановленого ліміту доходу для відповідної групи платників єдиного податку тощо. Якщо підприємець 1-ї та 2-ї груп допустить зазначені вище правопорушення, то він сплатить податок з доходів за ставкою 15 % і буде змушений перейти на загальну систему оподаткування. Платники податку 3-ї групи повинні будуть оподатковувати одержані в такому випадку доходи за подвійною ставкою [11].

Спрощена система оподаткування доходів приватного підприємця - єдиний податок, первинно мала мету - спрощення системи шляхом заміни

сукупності податків і зборів на один податок.[13]. Проте сучасний ЄП має дещо іншу форму, та змушує підприємця сплачувати додаткові податки та збори (ЄСВ, ВЗ, ПДВ та інші) . Але це не заважає спрощеній системі оподаткування на ЄП бути найпопулярнішим вибором форми ведення підприємницької діяльності. Її обирають для різних видів діяльності: виробництво, ІТ, роздрібна торгівля, надання послуг та інші. До значних переваг спрощеної системи оподаткування на ЄП в порівнянні з загальною системою оподаткування можна зазначити:

- Спрощене ведення бухгалтерського обліку та подачі фінансової звітності;
- Невисокі податкові ставки;
- Простота та доступність відкриття ФОП;
- Можливість вибору необхідної групи відповідно до специфіки діяльності підприємця;
- Сплачена сума єдиного податку є остаточною і не включається до перерахунку загальних податкових зобов'язань платника податку[11].

Отже, Податкова система України для фізичних осіб-підприємців (ФОП) пропонує два основні режими оподаткування: загальну та спрощену системи, кожна з яких має свої особливості, переваги й недоліки. Вибір між ними залежить від специфіки бізнесу, обсягів доходів, витрат і планів на майбутній розвиток.

Загальна система оподаткування підходить для підприємців із високими витратами, які можуть бути документально підтверджені, що дозволяє зменшити базу для оподаткування. Ця система не обмежує розміри доходів, кількість працівників чи види діяльності, що робить її оптимальною для масштабного бізнесу. Проте вона має свої складнощі: ведення детального обліку, необхідність звітності та суворі вимоги до документального підтвердження витрат.

Спрощена система оподаткування створена для зменшення адміністративного навантаження на підприємців. Вона дозволяє вести

діяльність за спрощеними правилами обліку та звітності, а також сплачувати податки за фіксованими ставками або відсотком від доходу. Цей режим є ідеальним для малого бізнесу зі стабільними доходами та низькими витратами. Водночас спрощена система обмежена за річним доходом, кількістю працівників і видами діяльності, що може стати перешкодою для масштабування.

Проаналізувавши обидві системи оподаткування, можна зробити висновок, що кожна з них має свою цільову аудиторію. Спрощена система оподаткування підходить для малого бізнесу, який прагне мінімізувати складнощі ведення обліку та знизити податкове навантаження. Загальна система оподаткування є вигіднішою для підприємців, які планують значні витрати, масштабування діяльності або працюють у сферах, заборонених для спрощеної системи.

Загалом, сучасні системи оподаткування ФОП в Україні дають можливість підприємцям обрати найбільш зручний режим залежно від особливостей їхньої діяльності. Вони сприяють підтримці малого бізнесу, але водночас вимагають ретельного підходу до вибору системи, враховуючи індивідуальні потреби й плани розвитку.

1.2 Особливості та нормативне регулювання бухгалтерського обліку у ФОП

Законодавче регулювання відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості, справедливості, законності та ефективності підприємницької будь-якого суб'єкта господарювання, не виключення є діяльність фізичних осіб-підприємців. Нормативно-правові акти встановлюють основні правила для ведення бухгалтерського обліку, складання податкової звітності, виконання зобов'язань перед державними органами в частині сплати податків, та взаємодії з іншими учасниками господарських відносин.

ФОП в Україні дотримуються спрощених правил ведення обліку, які суттєво відрізняються від вимог, що висуваються до юридичних осіб. Характерною рисою є спрощені процедури, спрямовані на облік доходів і

витрат, в залежності від обраної системи оподаткування, а також можливість повноцінного використання електронного формату ведення бухгалтерського обліку. Проте, наявність спрощених вимог це не знімає відповідальності від їх дотримання, адже від цього буде залежати безпосередньо нараховані та сплачені податкові зобов'язання. Також на ФОП в залежності від обраної групи оподаткування покладена відповідальність наявності касового апарату, так званого РРО (реєстратор розрахункових операцій), або його більш сучасний аналог – ПРРО (програмний реєстратор розрахункових операцій). В таблиці 1.2 ми детально розглянемо нормативно-правові акти, що регулюють облік та звітність ФОП.

Таблиця 1.2 Основні нормативно-правові акти, що регулюють бухгалтерський облік у ФОП

№	Нормативно-правовий акт	Що регулює	Чинність
1	2	3	4
1	Податковий кодекс України від №2755-VI 02.12.2010	Оподаткування, ведення книги обліку доходів та витрат для загальної системи оподаткування, книги обліку доходів для спрощеної системи оподаткування	Чинний
2	Наказ Міністерства доходів і зборів України від 16.09.2013 №481 «Про затвердження форми Книги обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи-підприємці, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, і фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, та Порядку її ведення»	Містить рекомендації по веденню книги обліку доходів і витрат на спрощеній системі оподаткування	Втратив чинність
3	Наказ Міністерства фінансів України від 19.06.2015 № 579 «Про затвердження форм книги обліку доходів і книги обліку доходів і витрат та порядків їх ведення»	Містить рекомендації по веденню книги обліку доходів і витрат на спрощеній системі оподаткування	Втратив чинність
4	Наказ Міністерства фінансів України від 19.06.2015 № 578 «Про затвердження форм податкових декларацій платника єдиного податку»	Регламентує порядок заповнення і подання форми звітності фізичної особи-підприємця, що обрав спрощену систему оподаткування	Чинний
5	Наказ Міністерства фінансів України від 02.10.2015 №859 «Про затвердження форми податкової декларації про майновий стан і доходи та	Регламентує порядок заповнення і подання форми звітності фізичної особи-підприємця на загальній системі оподаткування	Чинний

	Інструкції щодо заповнення податкової декларації про майновий стан і доходи»		
6	Закон України від 06.07.1995 № 265/95-ВР «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг»	Встановлює застосування реєстраторів розрахункових операцій для різних категорій підприємців, правила оформлення розрахункових операцій та звільнення підприємців спрощеної системи оподаткування від наявності первинних документів на товари	Чинний

Джерело: складено автором на основі [13]

Як бачимо, основний закон, що регулює бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні не регулює діяльність ФОП, адже відповідно до статті 2 цього Закону, його дія поширюється на всіх юридичних осіб [24]. Що доводить, про спрощені вимоги до цього процесу у ФОП та необхідність орієнтації на ПКУ, у цьому питанні. За останні роки кількість нормативно-правових актів, що регулюють бухгалтерський облік та звітність у ФОП зазнали змін у бік зменшення. Це пов'язано з декількома причинами, а саме:

- Цифровізація обліку - сучасні технології дозволили автоматизувати облікові процеси, а ведення паперових книг обліку доходів втратило свою актуальність. Використання електронних сервісів, зокрема електронного кабінету платника податків, значно полегшило процедуру обліку та подачі звітності;

- Зменшення бюрократичного навантаження - обов'язок ФОП вести книги обліку доходів часто викликали витрати часу на стоянні у черзі у податковій, тому виникали можливості для корупційного зловживаннями працівниками податкової;

- Наявність корупційних ризиків – процес реєстрації книг обліку та доходів міг супроводжуватись фактами корупційних зловживань у частині «прискореної» реєстрації;

- Лібералізація регуляторного середовища - політика держави спрямована на зменшення регуляторного тиску на малий бізнес. Скасування книги обліку доходів є частиною загальної стратегії створення більш сприятливих умов для підприємницької діяльності.

Таким чином, детально розглянули нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку ФОП в Україні. Розуміння, а головне правильне їх застосування дозволить підприємцям та бухгалтерам ефективно організовувати свою діяльність, запобігати податковим ризикам.

1.3 Досвід країн ЄС та світу застосування спрощених податкових систем для мікро та малого бізнесу

Спрощені податкові системи для мікро та малого бізнесу є поширеним явищем не лише в Україні, також у світі, тому що, такий бізнес має ряд своїх особливостей, порівняно з великим та середнім, з іншого боку – виконує значний вплив на соціальну, економічну та політико-економічну сферу держави, яка виправдовує особливе ставлення, аж до прямої державної підтримки. Як і в Україні Міжнародна практика виділяє дві основні моделі оподаткування мікро-та малого бізнесу: перша передбачає функціонування в межах загальної податкової системи (класичний підхід, де базою оподаткування є прибуток, розрахований як різниця між доходами та витратами, включно з амортизацією, за стандартною податковою ставкою), друга базується на впровадженні спеціальних режимів. Ці режими зазвичай включають спрощені процедури обліку, звітності та сплати податків і часто замінюють сплату більшості податків, пов'язаних із підприємницькою діяльністю. Водночас існуючу практику використання спеціальних спрощених податкових режимів можна умовно класифікувати за такими моделями детально представлено на рис. 3.

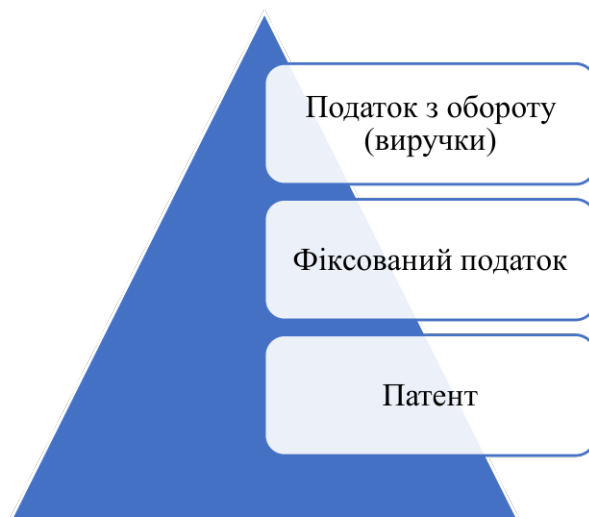

Рис. 3 Моделі спрощених режимів оподаткування у ЄС та світі

Джерело: розроблено автором

Податок з обороту (виручки) має наступні характеристики:

- База та об'єкт оподаткування: загальна виручка від реалізації товарів або послуг, чи оборот від господарської діяльності; у деяких випадках дозволяється зменшення бази оподаткування на певні категорії витрат (наприклад, податки із

зарплат найманих працівників, витрати на придбання бухгалтерського програмного забезпечення чи касових апаратів);

- Ставка податку: визначається у вигляді відсотка від виручки або обороту; іноді застосовується дві ставки — одна для операцій з юридичними особами, інша для продажу кінцевим споживачам;

- Процедура сплати податку: авансові платежі, які вносяться щомісяця або щоквартально;

- Декларування: подання звітності здійснюється щоквартально або раз на рік;

- Облік: ведеться лише облік доходів, витрати враховуються у виняткових випадках або не враховуються зовсім;

- Обмеження та вимоги: можуть бути встановлені списки дозволених або заборонених видів діяльності чи професій; існує обмеження на максимальний річний дохід, кількість найманих працівників, обов'язкове використання касових апаратів; обов'язкова реєстрація платника ПДВ при досягненні певного порогу; обмеження форм розрахунків зазвичай не застосовуються;

- Заміщення інших податків: цей податок зазвичай замінює корпоративний податок або податок на доходи фізичних осіб.

Проаналізувавши, можна зазначити, що цей режим є доволі привабливим у порівнянні із загальною системою оподаткування, особливо для невеликих компаній та стартапів. Водночас існують певні питання, які потребують уваги: це облік доходів, а в окремих випадках і витрат (зокрема, товарний облік), обов'язкове використання касових апаратів (у країнах ЄС це пов'язано зі статусом платника ПДВ), необхідність сплати додаткових податків (зокрема, пов'язаних із найманими працівниками), авансові платежі та вимоги щодо подання звітності.

Фіксований податок має наступні характеристики:

- база та об'єкт оподаткування — дохід від діяльності;
- ставка податку - фіксований платіж;

- періодичність сплати податку - системно (щомісячно, зрідка щоквартально);

- декларування – щорічна, щоквартальна декларація;

- облік – виключно облік доходів;

- обмеження та вимоги - перелік дозволених професій/видів діяльності; гранична річна межа доходу; у окремих випадках діє заборона на застосування найманих працівників;

- податок заміщує собою сплату податку з доходу для фізичних осіб, ПДВ та, іноді, соціальних платежів (за себе);

Отже, цей режим є найбільш зручним для малого бізнесу, однак для мікропідприємств, зокрема самозайнятих осіб, залишаються актуальними питання щодо необхідності сплати додаткових податків та обов'язку подання звітності.

Патентна модель спрощеної системи оподаткування має наступні характеристики:

- ставка податку - підприємець сплачує разову встановлену суму податку незалежно від обсягу отриманого доходу;

- сплата податку – щомісячно, щоквартально;

- податок, як правило, заміщує собою сплату всіх податків та зборів;

- існують обмеження для вибору сфери діяльності та найманих працівників;

Отже, найоптимальніший податковий режим для мікробізнесу та самозайнятих осіб, з легким адмініструванням, що потребує незначних витрат часу на ведення обліку.

Тепер детально розглянемо спрощені режими оподаткування в окремих країнах ЄС та світу.

1 Польща. Податкова система країни включає 7 податкових режимів для малого бізнесу та самозайнятих осіб представлено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3 Податкові режими Польщі для малого бізнесу

Назва режиму	Ставка податку	Особливості режиму
1	2	3
Податкова шкала	ПДФО Дохід < 120 тис злотих = 12% та Дохід > 120 тис злотих = 32%+ПДВ 23%	лише для фізичних осіб - не вимагає держреєстрації, за замовчуванням - база оподаткування = дохід – витрати – збитки минулих років (обмеження на - обов'язок ведення обліку (Книга податкових доходів та витрат), облік основних засобів та нематеріальних активів - обов'язок використання РРО/ПРРО - право використання найманих працівників - момент виникнення доходу: перша подія, для користувачів РРО – касовий метод - цільова прив'язка витрат – лише те, що прямо чи опосередковано призначено для отримання доходу - більше ніж 20 форм відрахувань та пільг з податку зокрема: допомога дитині; для сімей 4+; купівля платіжного терміналу та касового апарату; пожертвування; соціальні (ZUS), страхові, медичні та професійні платежі; загальний неоподаткований мінімум - щомісячні авансові платежі з податку (до 20-го числа, є спрощені аванси – 1/12 від суми податку минулого року), для мікро (до 2 млн євро на рік) та нових – щоквартально - декларація (PIT-36) щорічно, можливість подання сімейної декларації
Незареєстрована діяльність	ПДФО 12%	тільки для фізичних осіб, зокрема кур'єрів, водіїв, репетиторів тощо - не потребує держреєстрації, не є підприємницькою діяльністю - місячний дохід не може бути більшим ніж 75% мінімальної заробітної плати - заборона ведення підприємницької діяльності протягом останніх 60 місяців та бізнесу, що потребує дозволів/ліцензій - не виникає обов'язків сплати ПДВ - не сплачується внески на соціальне та медичне страхування - спрощений облік, оформлення рахунку лише за вимогою клієнта - касовий метод - сплата податку раз на рік за річною декларацією (PIT-36),

Продовження таблиці 1.3

Фіксована (єдина) ставка	ПДФО 19% та ПДВ 23%	- лише для фізичних осіб з правом найму - охоплює доходи від несільськогосподарського бізнесу або спеціальних секторів сільськогосподарського виробництва - держреєстрація шляхом подання декларації про вибір єдиної ставки - заборона на взаємовідносини з колишнім роботодавцем - база оподаткування = дохід – затрати на отримання доходу – збитки - обмеження перенесення збитків минулих років - обов'язок використання касових апаратів - момент виникнення доходу: перша подія для користувачів касових апаратів – касовий метод (за бажанням) - застосування режиму обмежує право фізособи на окремі пільги - обов'язок ведення Книзі податкових доходів та витрат, облік основних засобів та активів - щомісячні авансові внески, для малого платника або стартапу – щоквартально - декларація раз на рік (PIT-36L)
Разовий платіж на зареєстрований дохід	ПДФО від 2% до 17% та ПДВ 23%	- охоплює фізосіб – підприємців; цивільні та повні товариства, єдиними партнерами яких є фізособи - ліміт доходу - 2 млн євро за кожним видом діяльності - режимом не можуть скористатись: фізособи, що перебувають на сплаті податків в режимі податкової картки; користувачі звільнень від податку на прибуток; аптечна діяльність; купівля- продаж валютних цінностей; торгівля деталями та аксесуарами для автомобілів; виробники підакцизної продукції - заборона на взаємовідносини з колишнім та поточним роботодавцем - держреєстрація шляхом подання податкової декларації про вибір режиму разового платежу або надіслання заявки до реєстру CEIDG - право використання найманих працівників облік доходів за кожним видом діяльності - вимога збереження документів на придбання товарів - обов'язок використання касових апаратів - щомісячна сплата податку - декларація раз на рік (PIT-28/PIT-28S)

Продовження таблиці 1.3

Податкова карта	ПДФО від 83 до 3680 злотих	- лише громадяни, що працюють на цьому режимі до 2022 року - право використання найманих працівників - заборона експорту-імпорту, на виробництво підакцизних товарів, проводити іншу діяльність крім визначеної у податкової картці - податок є фіксованим й залежить від виду діяльності кількості населення у населеному пункті, але сплачується незалежно від розміру прибутку/збитку - немає обов'язку щодо ведення обліку та подання декларації - оформлення рахунку лише за вимогою клієнта - обов'язок використання касових апаратів - щомісячна сплата податку - декларація раз на рік (форма PIT-16A)
Естонський податок на прибуток	податок на прибуток 10% + ПДВ 23%	- лише для окремих видів юридичних осіб - критерії: <50% активних доходів, не менш 3 найманих працівників, власники компанії лише фізичні особи, не складають фінансову звітність за міжнародними стандартами бухобліку, перебування на цьому податку наступні 4 роки - обов'язок використання касових апаратів - не вимагає ведення податкового обліку - податок сплачується лише під час розподілу прибутку - звітність раз на рік (декларація за формою CIT-8E) - лише для юридичних осіб - новостворені та діючі суб'єкти з валовим доходом (з ПДВ) в попередньому році, що не < 2 млн євро - база оподаткування = дохід - витрати - збитки - облік доходів та витрат у загальному порядку, повний бухоблік - прискорена амортизація нових основних засобів - разове 100% списання вартості ОЗ на витрати - обов'язок використання касових апаратів - для малих компаній сплата податку на щоквартальної основі або щомісячні авансові внески - декларація раз на рік (PIT-8)

Джерело: узагальнено автором на основі [14,15,16,17]

Тепер детально розглянемо ставки разового платежу в залежності від видів діяльності доходу представлено в табл. 1.4.

Таблиця 1.4 ставки разового платежу в залежності від видів діяльності або доходу

Ставка податку	Вид діяльності/доходу
1	2
17%	Самозайняті особи (без права найму), а саме: перекладачі, юристи, нотаріуси, аудитори, бухгалтери, страхові агенти, податковий та інвестиційний консалтинг, брокери, патентні повірені
15%	Послуги з посередництва, зберігання рідин і газів, зберігання товарів у безмитних зонах, лоцманство, спорт, розваги та відпочинок послуги з реклами, дослідження ринку та громадської думки
14%	Дохід отриманий у сфері охорони здоров'я, архітектурно-інженерні, технічні дослідження та послуги з аналізу, у сфері проектування
12%	Дохід отриманий від комп'ютерних ігор, за винятком публікації онлайн, комп'ютерне програмне забезпечення, консультації у сфері комп'ютерного обладнання та ПЗ
10%	Дохід отриманий від надання послуг у сфері купівлі-продажу нерухомого майна за власний рахунок
8,5% до 100 тис злотих + 12,5% понад	Дохід від оренди, суборенди, суборенди; послуги з проживання, оренда та обслуговування нерухомого майна; науково-дослідницькі і дослідно-конструкторські роботи; прокат та лізинг автомобілів, мотоциклів та мікроавтобусів, засобів водного, залізничного та повітряного транспорту, контейнерів; інтелектуальна власність
8,5 %	Продаж напоїв з вмістом алкоголю понад 1,5%; пожежна безпека; освіта, діяльність бібліотек, архівів, музеїв; комісійна торгівля; послуги водіїв (перевезення вантажів транспортними засобами вантажопідйомністю менше 2 тон та інші супутні послуги з перевезення), кур'єрські послуги, послуги репетиторів
5,5%	Доходи від виробничої діяльності, будівельних робіт або перевезення вантажів транспортними засобами вантажопідйомністю понад 2 тон; продаж квитків у громадському транспорті, поштових марок, жетонів та магнітних карток для торгових автоматів, доходи від продажу електроенергії з відновлюваних джерел
3%	Громадське харчування (крім продажу алкогольних напоїв міцніше 1,5%); надання послуг у сфері торгівлі; послуги у сфері тваринництва
2%	Доходи від продажу продукції рослинництва і тваринництва власного вирощування

Джерело: узагальнено автором на основі [18]

Головна перевага податкового режим для малого бізнесу в Польщі це - гнучкість у виборі ставок оподаткування в залежності від доходу та виду діяльності, що дозволяє підібрати найбільш вигідні ставки та оптимізувати податкові відрахування.

2 Болгарія. Система оподаткування передбачає низьку базову ставку податку на прибуток у розмірі 10%, яка застосовується як до компаній, так і до фізичних осіб. Однак законодавством, зокрема Законом про місцеві податки та

збори, також передбачено вигідний режим оподаткування для малого бізнесу — патентний податок детальніше в табл 1.5.

Таблиця 1.5 Болгарська податкова система для малого бізнесу

Назва режиму	Ставка податку	Особливості режиму
1	2	3
Патент	вартість патенту від 1 до 5600 левів на рік (21 – 117 100 грн)	- справляється з фізичних осіб, у тому числі фізичних осіб-підприємців, та компаній, що проводять діяльність у сфері громадського харчування - обмеження: закритий перелік дозволених видів діяльності (40 позицій)* + оборот за попередній рік не перевищує 100 000 левів (або 2,1 млн грн) + особа не є платником ПДВ - вартість патенту є фіксованою (на рік), встановлюється за рішеннями місцевих органів влади (залежно від місця розташування об'єкта) - особи з обмеженням працездатності або які є пенсіонерами сплачують 50% вартості патенту - обов'язок використання фіскальних пристроїв (РРО/ПРРО) розповсюджується на фізосіб - підприємців та частину самозайнятих осіб, крім осіб так званих вільних професій - адміністрування патентного податку здійснюється працівниками місцевих органів влади - облік доходів, обов'язок видачі рахунків/квитанцій - податок сплачується авансом щоквартально рівними частинами (до 31 січня; до 30 квітня; до 31 липня; до 31 жовтня) - патентна декларація подається безпосередньо перед початком діяльності (річна податкова декларація має додаток № 7 щодо доходів від діяльності, що оподатковується патентним податком) - особи, які до 31 січня поточного року подали декларацію та сплатили повну річну вартість патенту отримують знижку 5%

Джерело: узагальнено автором на основі [19]

Отже, Болгарська спрощена система існує у вигляді патентного податку охоплює 40 видів діяльності, передбачає фіксовану сплату податку (від 27 тис. грн на рік, авансом щоквартально) та з 2024 року доступна також для компаній. Вона встановлює граничний дохід у 2,1 млн грн на рік, не вимагає товарного обліку (лише облік доходів) і звільняє осіб вільних професій від використання РРО.

3. Ірландія . Компанії оподатковуються за стандартною ставкою у розмірі 12,5%, а з 1 січня 2024 року порогові значення для реєстрації платником ПДВ зросли до 40 000 євро для послуг і 80 000 євро для товарів (відповідно 1,64 млн грн і 3,28 млн грн). При цьому податкова система не передбачає окремих умов для самозайнятих осіб і підприємців, за винятком спеціальних правил оподаткування для невеликих компаній на початкових етапах діяльності. табл. 1.6

Таблиця 1.6 Ірландська податкова система

Назва режиму	Ставка податку	Особливості режиму
1	2	3
Компанія-початківець	податок на прибуток 0% (перші 5 років, потім 12,5%) + ПДВ 23% (у разі перевищення порогу у 80 тис євро або 3,28 млн грн) + наймані працівники ПДФО Дохід < 42 тис євро = 20% Та Дохід > 42 тис євро = 40% (неоподатковуваний MIN 18 тис євро)	- для юридичних осіб - тимчасовий режим (до 31 грудня 2026) - вимоги: а) критерій розміру податку - протягом перших 5 років роботи річна сума податку на прибуток до сплати в бюджет становить не більш 40 тис євро (1,64 млн грн). Якщо сума податку у діапазоні 40001-60000 євро на рік повертається лише частина податку на прибуток; б) критерій сплати роботодавцем соціальних внесків (PRSI) – максимум 5 тис євро на працівника та 40 тис євро загалом (тобто, потрібно мати 8 найманих працівників та фонд оплати праці не нижче ніж 365 тис євро на рік – середня місячна з/п 3 800євро) - база оподаткування = дохід - витрати - збитки - ведення повного бухгалтеру - обов'язок використання касових апаратів (якщо є елементом обліку та адміністрування ПДВ обов'язково) - обчислення, декларування та сплата податку щорічно, соціальні внески – щотижнево або щомісячно

Джерело: узагальнено автором на основі [20]

Отже, податкова система Ірландії є привабливою для бізнесу завдяки низьким ставкам податку на прибуток та високим порогам реєстрації ПДВ, однак відсутність спеціальних режимів для самозайнятих осіб створює певні виклики для малого підприємництва.

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 1

У розділі 1 розглянуто теоретико-правові засади обліку фізичних осіб-підприємців в Україні. Аналіз правового статусу ФОП засвідчив, що вони є ключовими суб'єктами господарської діяльності, які відіграють важливу роль у розвитку економіки країни. Правове регулювання діяльності ФОП базується на Конституції України, Цивільному, Господарському та Податковому кодексах, а також низці інших нормативно-правових актів. За останні роки присутня тенденція, щодо лібералізації вимог у частині ведення обов'язковості реєстрації книги обліку доходів ФОП. Проте, аналіз показує проблему у частині відсутності єдиного спеціалізованого закону, котрий регулював бухгалтерський облік у ФОП, адже Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» не регламентує його у частині ФОП.

У дослідженні висвітлено особливості існуючих систем оподаткування для ФОП, їх переваги та недоліки. Спрощена система оподаткування є привабливою для малого бізнесу через зниження адміністративного навантаження та фіксовані ставки податків, проте має обмеження щодо річного доходу, кількості працівників та видів діяльності. Загальна система є більш гнучкою для великих підприємців, але потребує значних витрат на ведення обліку.

Також проаналізовано міжнародний досвід застосування спрощених податкових режимів. Встановлено, що у багатьох країнах ЄС та світу використовуються спрощені моделі оподаткування, які сприяють розвитку малого бізнесу та мінімізації фінансових витрат підприємців. Найбільш ефективними є податки на виручку, фіксовані податки та патентні моделі, які забезпечують легкість адміністрування та прозорість для держави.

Таким чином, правове забезпечення діяльності ФОП в Україні потребує подальшого вдосконалення, зокрема шляхом гармонізації законодавства із міжнародними стандартами, адаптації кращих світових практик оподаткування та впровадження сучасних інформаційних технологій в облікові процеси. Ці

заходи сприятимуть зміцненню позицій малого бізнесу та підвищенню його ролі в економіці країни.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ У ФОП В УКРАЇНІ

2.1 Організація та методика обліку у фізичних осіб підприємців - платників єдиного податку

Порівняно від юридичних осіб, ФОП – платники єдиного податку мають простіші вимоги до ведення бухгалтерського обліку. Якщо для юридичних осіб облік має регулювання: міжнародне, національне та внутрішнє (на рівні самого підприємства), то для ФОП міжнародних стандартів обліку та фінансової звітності не існує. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), розроблені для малих і середніх підприємств, стосуються достатньо вузького переліку юридичних осіб і не охоплюють фізичних осіб-підприємців.

На внутрішньому рівні ФОП зазвичай не практикують накази про облікову політику, адже облік ведеться без використання плану рахунків. Також, як правило, облікові процеси ведуться самим підприємцем. Проте на сьогоднішній час достатньо часто практикується передача ведення обліку ФОП на аутсорсинг У спеціалізованим організаціям, або бухгалтерам-підприємцям, також можлива співпраця на умовах цивільно-правового договору.

Єдиний рівень, що регулює облік у ФОП, — це національний. Облік регулюється положеннями Податкового кодексу України, законами, інструкціями, а також наказами Державної податкової служби і Міністерства фінансів. Також часто на практиці використовують індивідуальні податкові консультації (ІПК) як засіб для розуміння трактування норм законів та положень податківцями.

Фізичні особи -підприємці -платники єдиного податку першої і другої груп та платники єдиного податку третьої групи, які не є платниками податку на додану вартість, ведуть облік у довільній формі шляхом помісячного відображення отриманих доходів [11].

Платники єдиного податку третьої групи (фізичні особи -підприємці), які є платниками податку на додану вартість, ведуть облік доходів і витрат за типовою формою та в порядку, що встановлені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику [11]. Фізичні особи-підприємці, які є платниками єдиного податку третьої групи, зобов'язані окремо вести облік доходів і витрат, пов'язаних із виробництвом та реалізацією сільськогосподарської продукції, відокремлюючи їх від доходів і витрат, що виникають у процесі здійснення інших видів підприємницької діяльності.

Крім того, згідно п. 177.10 ст. 177 ПКУ фізичні особи – підприємці зобов'язані вести облік доходів і витрат та мати підтверджуючі документи щодо походження товару. Облік доходів і витрат може вестися в паперовому та/або електронному вигляді, у тому числі через електронний кабінет. В залежності від групи на якій перебуває ФОП залежить форма ведення обліку (табл 2.1.).

Таблиця 2.1 Форма ведення обліку ФОП

Група оподаткування	Форма ведення обліку
1	2
I, II, III група не платники ПДВ	Довільна форма із помісячним відображенням отриманих доходів
III група – платник ПДВ	Типова форма ведення доходів та витрат, затверджена наказом Мінфіну від 30.11.2022 року № 405 (діє із 03.01.2023). (Додаток В)
ФОП на I-III групи платники ПДВ та не платники ПДВ	Форма ведення обліку товарних запасів, затверджена наказом Мінфіну від 03.09.2021 р. № 496 (Додаток Г)

Джерело: розроблено автором

Згідно таблиці 2.1 можна зробити висновки, що ФОП платники податку I-III груп, котрі не зареєстровані платниками ПДВ можуть вести облік доходів абсолютно у довільній формі. Облік доходів дозволяється з використання паперових носіїв, а також у електронному вигляді. Головна вимога полягає в тому, щоб платник відображав саме помісячних дохід. Ця зміна прийшла після оприлюднення наказу № 728 МФУ від 26.11.2020 року, котрий остаточно скасував обов'язкову реєстрацію паперової форми обліку доходів і витрат у

податковому органі [21]. Ці зміни значно спростили ведення обліку ФОП, адже ці форми не відповідали вже нормам часу.

Проте, платникам ЄП та ПДВ, котрі ведуть облік за типовою формою та у разі ведення обліку доходів і витрат в електронному вигляді платник податку зобов'язаний вести таку форму у файлі з розширенням ".xls" або ".xlsx", крім випадку ведення обліку доходів і витрат в електронному вигляді засобами електронного кабінету [22].

Відомо, що підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи [23]. З метою оподаткування платники податків повинні вести облік своїх доходів, витрат та інших показників, що стосуються визначення об'єктів оподаткування та/або податкових зобов'язань, спираючись на первинні документи, бухгалтерські реєстри, фінансову звітність та інші документи й інформацію, пов'язані з розрахунком і сплатою податків і зборів, ведення яких вимагається законодавством. Платникам податків заборонено формувати показники податкової звітності або митних декларацій на основі даних, не підтверджених документами.

Таким чином, законом чітко передбачені вимоги, щодо обліку своїх доходів та витрат лише за наявності первинних документів. А не дотримання вимог, щодо обліку ФОП, має за собою негативні наслідки, це можуть бути як штрафні санкції у вигляді донарахування податків, так і виключення з платників єдиного податку. До того ж, ця санкція податківців може бути застосована при проведенні документальної перевірки «заднім числом».

Наступне, що розглянемо практичні аспекти та приклади того, що можна вважати первинним документом для ФОП - платників єдиного податку табл. 2.1

Таблиця 2.2 Первинні документи для ФОП- платників ЄП

Показник	Значення
1	2
Об'єкт оподаткування	Дохід (надходження в готівковій та безготівковій формі)
Первинні документи, що мають бути згідно із п.44.1 ПКУ	Документи, що підтверджують факт отримання та суму доходу у готівковій та безготівковій формі
Приклади документів	Банківська виписка, чек РРО/ПРРО,

	розрахункова квитанція, товарний чек, інший розрахунковий документ
Вимоги податківців, практичні аспекти	Зазвичай вимагають додаткові документи, що підтверджують походження товару. Ненадання таких документів містить ризики донарахування ПДФО та ВЗ

Джерело: розроблено автором

Як видно з таблиці теорія та практика не завжди мають тотожне значення. В даному випадку це пов'язано з тим, що податківці трактують отриманий дохід від продажу товару, як такий, що був придбаний у фізичній особи. Таким чином, це тлумачення податківців тягне за собою донарахування ПДФО за ставкою 18% та військового збору за ставкою 1,5%. Це питання є достатньо дискусійним у професійних колах, адже законодавством не встановлені чітких вимог, щодо обов'язкової наявності первинних документів для товарів, що реалізуються за винятком виключного переліку підприємців а саме: технічно складні побутові товари, що підлягають гарантійному ремонту, лікарські засоби та вироби медичного призначення, ювелірні та побутові вироби з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння. Проте, податківці у своїй діяльності найчастіше використовують «фіскальні» методи трактування законодавства, що негативно впливає на практику ведення обліку ФОП.

Питання товарного обліку регулює Наказ МФУ від 03.09.2021 №496 «Про затвердження Порядку ведення обліку товарних запасів для фізичних осіб - підприємців, у тому числі платників єдиного податку». В ньому визначаються правила ведення обліку товарних запасів та поширюється на фізичних осіб – підприємців, у тому числі платників єдиного податку, які відповідно до Закону зобов'язані вести облік товарних запасів та здійснювати продаж лише тих товарів, що відображені в такому обліку, та осіб, які фактично здійснюють продаж товарів (надання послуг) та/або розрахункові операції в місці продажу (господарському об'єкті) такого ФОП [29]. Цей порядок також визначає, що підприємець має право вести такий облік як у паперовій формі, так і в електронній, що створює сприятливі умови для процесу ведення обліку у ФОП в контексті цифровізації. Проте основна проблема ведення обліку товарних

запасів - це відсутність у переважної більшості ФОП первинних документів. Це пов'язано з поширеною практикою непрозорих схем імпорту товарів з інших країн без здійснення процедур ЗЕД підприємцем. Це негативно впливає, не тільки на митні надходження держави, але й на самого ФОП. Адже за реалізацію товарів, що підлягають відображенню у обліку товарних запасів існує адміністративна відповідальність. Відповідальність складає 100% від вартості проданого без ведення товарного обліку, але не менше 170 грн. Як бачимо, відповідальність суттєва, тому важлива правильна організація облікового процесу у ФОП а саме:

- Наявність сучасного програмного забезпечення, котрий має відповідний функціонал;
- Наявність кваліфікованого бухгалтера;
- Відсутність будь-яких непрозорих схем, щодо імпорту товарів;
- Регулярне проведення інвентаризацій, що допоможуть виявити надлишки товарів, для унеможливить реалізації таких товарів.

Заключним етапом є подача звітності в контролюючі органи. В табл. 2.3. розглянемо загальні терміни подання звітності в залежності від обраної групи платника ЄП.

Таблиця 2.3 Загальні терміни подання звітності

<i>Група ЄП</i>	<i>Термін подання</i>	<i>Норма ПКУ</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
ФОП на I, II групі	Річна, 60 к.д . після закінчення звітного року	п.296.2 ПКУ
ФОП на III групі	Квартальна, 40 к.д . після закінчення звітного кварталу	п.296.3 ПКУ
ФОП на ЄП, I, II група , особливі випадки	Квартальна, 40 к.д . після закінчення звітного кварталу	пп.296.5.1 ПКУ

Джерело: складено автором на основі [11]

Що стосується особливих випадків подачі квартальної звітності платниками I та II групи, то така звітність подається лише у наступних випадках:

- перевищення протягом року обсягу «групового» доходу;

- самостійне прийняття рішення про перехід на сплату податку за ставками, встановленими для платників ЄП 2 або 3 груп ;
- відмова від ЄП та перехід на загальну систему (відмова –добровільна чи обов’язкова).

Форма податкової декларації платника єдиного податку - фізичної особи – підприємця, затверджена наказом МФУ від 19.06.2015 р. № 578 (у редакції наказу МФУ від 24.11.2022 р. № 394) та представлена у кабінеті платника податків за шифрами:

Форма F0103308 – квартальна, група III;

Форма F0103406 – річна, група I, II.

В табл. 2.4 Розглянемо структуру та особливості декларації платника ЄП.

Таблиця 2.4 Структура платника ЄП, додатків та особливості декларації

Розділ	Особливості
1	2
I. Загальні показники підприємницької діяльності	Відображається інформація за звітний період про: - кількість найманих працівників - види діяльності у розрізі КВЕД
II. Показники господарської діяльності для платників єдиного податку першої групи	Відображаються: Авансові внески у поквартальному розрізі Обсяг «звичайного» (рядок 01) та «штрафного» рядок 02) доходу
III. Показники господарської діяльності для платників єдиного податку другої групи	Відображаються: Авансові внески у поквартальному розрізі Обсяг «звичайного» (рядок 03) та «штрафного» (рядок 04) доходу
IV . Показники господарської діяльності для платників єдиного податку третьої групи	Відображаються: Обсяг «звичайного» доходу у розрізі ставок 3% рядок 05) та 5% рядок 06) та «штрафного» рядок 07) доходу
V. Визначення податкових зобов'язань по єдиному податку	Обраховується загальна сума доходу за період по всім групам (рядок 08) та податок у розрізі ставок: 15% (рядок 09), 5% рядок 10), 3% рядок 11), податкове зобов'язання за період (рядок 14).
VI. Визначення податкових зобов'язань у зв'язку з виправленням самостійно виявлених помилок	Розраховується сума збільшення (рядок 17) / зменшення (рядок 18) податкового зобов'язання за період та розрахунок штрафних санкцій (рядок 19) та пені (рядок 20).
VII. Визначення зобов'язань із сплати єдиного внеску за даними звітного	Вказується сума ЄСВ за період (рядок 21)

(податкового) періоду	
Додаток 1 «Відомості про суми нарахованого доходу застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску»	Подається у разі нарахування та сплати ЄСВ за відсутності пільг
Додаток 2 «Розрахунок загального мінімального податкового зобов'язання за податковий (звітний) рік»	Подається ФОП, які володіють або орендують земельні ділянки сільськогосподарського призначення та є платниками МПЗ

Джерело: сформовано автором на основі [30]

Отже, облік у ФОП які працюють на спрощеній системі оподаткування, є значно простішим порівняно з юридичними особами. Для таких підприємців не існує міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) чи внутрішніх документів, таких як облікова політика. Зазвичай ФОП самостійно ведуть облік або передають це завдання на аутсорсинг.

Усі правила обліку регулюються лише українським законодавством, включаючи Податковий кодекс, накази МФУ та індивідуальними консультаціями податкових органів. Водночас залишаються проблеми, як нечіткі законодавчі трактування і потреба впровадження цифрових інструментів. Ці аспекти потребують покращення, щоб облік став ще зручнішим і сучаснішим.

2.2 Організація та методика обліку у фізичних осіб підприємців на загальній системі оподаткування

Фізичні особи-підприємці на загальній системі оподаткування ведуть облік доходів та витрат відповідно до ст. 177 Податкового кодексу України [11]. Об'єктом оподаткування є чистий оподатковуваний дохід, тобто різниця між загальним оподатковуваним доходом і документально підтвердженими витратами, пов'язаними з господарською діяльністю такого ФОП. Для визначення загально оподаткованого доходу використовують «касовий метод, тобто дохід визначається не загальними правилами ведення бухгалтерського обліку за НПсБО, а визначається датою зарахування коштів на поточний банківський рахунок ФОП, або датою отримання готівкових коштів, що підтверджується Z-звітом за результатами дня. До складу витрат включаються

тільки витрати, які пов'язані з отриманням доходу та підтвердженні відповідними документами про їх оплату а саме:

- Матеріальні витрати, до складу яких включається вартість сировини, матеріалів, товарів, що утворюють основу для виготовлення (продажу) продукції, або товарів (надання робіт, послуг), допоміжних та інших матеріалів, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат;
- Витрати на оплату праці фізичних осіб, що перебувають у трудових відносинах з таким платником податку;
- Суми податків, зборів, які пов'язані з проведенням господарської діяльності такого ФОП;
- Інші витрати - до складу яких включаються витрати, що пов'язані з веденням господарської діяльності, які не зазначені в підпунктах 177.4.1-177.4.3 ПКУ

Починаючи з 16.07.2021 фізичні особи – підприємці на загальній системі оподаткування зобов'язані вести облік доходів і витрат за Типовою формою (Додаток Г), затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 13.05.2021 № 261. На рис. 4 наведено основні форми ведення обліку, які застосовуються суб'єктами господарювання на загальній системі оподаткування.

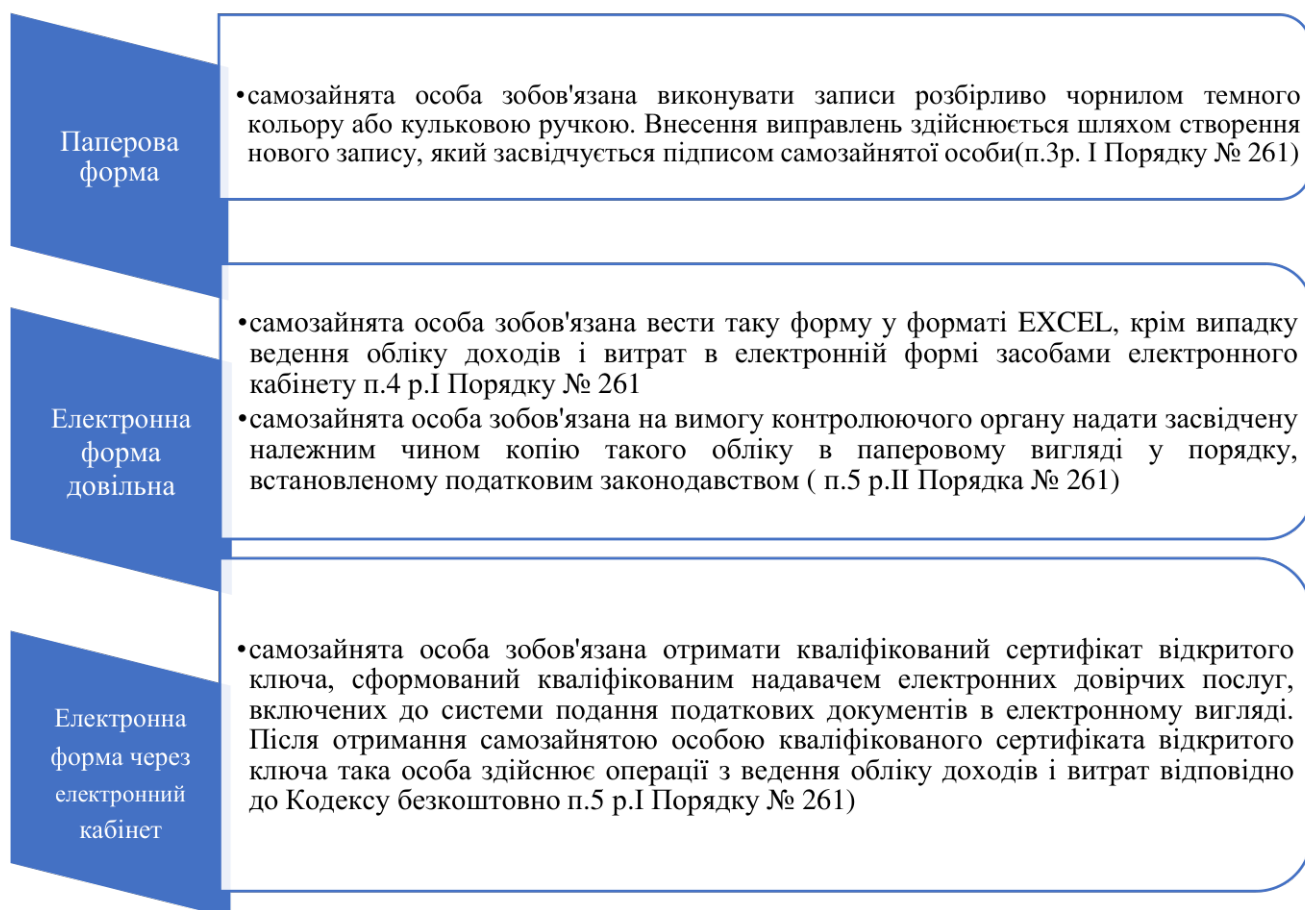

Рисунок 4 Форми ведення обліку на загальній системі оподаткування

Джерело: розроблено автором на основі [27]

Як бачимо, платники ФОП на загальній системі оподаткування мають широкий вибір форм ведення обліку. Це пов'язано з певними пом'якшеннями вимог законодавства та процесом цифровізації процесу обліку. Важливо також є те, що повідомляти податкову службу щодо обраної форми та реєструвати її у податковій не потрібно, що значно зменшить витрати часу на візити до податкової для бухгалтерів. Порядком передбачено, що облік ведеться на підставі первинних документів за підсумками робочого дня, протягом якого отримано дохід, або понесено витрати, здійснюються записи про отримані доходи та документально підтверджені витрати. У типовій формі, яка ведеться в електронному вигляді, у тому числі засобами електронного кабінету, допускається виправлення помилок або коригування шляхом доповнення рядка, у якому відображається від'ємне або позитивне значення. Типова форма зберігається у самозайнятої особи протягом 3 років після закінчення

звітний періоду, у якому здійснено останній запис. Дані обліку доходів і витрат заповнюються з наростаючим підсумком у гривнях з копійками та використовуються для заповнення річної податкової декларації про майновий стан і доходи.

Важливим є те, що фізичні особи-підприємці на загальній системі оподаткування мають також право включати до складу витрат, пов'язаних з провадженням їх господарської діяльності, амортизаційні відрахування з відповідним веденням окремого обліку таких витрат, проте на відміну від бухгалтерського обліку за НПсБО з 5 методами амортизації, нарахування амортизаційних витрат у ФОП на загальній системі оподаткування проводиться виключно прямолінійним методом. Окрім того, існує обмежений перелік об'єктів які підлягають та не підлягають амортизації, наведений в Додатку Д.

Отже, для врахування амортизаційних витрат, до складу витрат, пов'язані з підприємницькою діяльністю необхідно дотримуватися наступних правил:

- Амортизуються «дозволені» об'єкти.
- Об'єкти основних засобів мають коштувати з більше 20 тис. грн.
- Витрати мають бути документально підтверджені.
- Використовується прямолінійний метод амортизації: Річна сума амортизації = первісна вартість : строк корисного використання.
- Строк корисного використання – не менше мінімального, встановленого пп. 177.4.9 ПКУ.
- Амортизація ведеться по кожному об'єкту окремо.

В порівнянні від ФОП на спрощеній системі оподаткування, для ФОП на загальній системі оподаткування первинні документи відіграють більш важливу роль, адже це напряду впливає на об'єкт оподаткування за результатами звітний періоду. В табл. 2.5. розглянемо детальніше перелік первинних документів, які необхідно мати для ведення бухгалтерського обліку ФОП на загальній системі оподаткування.

Таблиця 2.5 Первинні документи для ФОП на загальній системі оподаткування

Показник	Значення
1	2
Об'єкт оподаткування	Чистий оподатковуваний дохід
Первинні документи, що мають бути згідно із п.44.1 ПКУ	Документи, що підтверджують факт отримання та суму доходу у готівковій та безготівковій формі. Документи, які підтверджують факт здійснення та оплату витрат.
Приклади документів	Банківська виписка, чек РРО/ПРРО, розрахункова квитанція, товарний чек, інший розрахунковий документ, акт, накладна, товарна накладна, ТТН
Вимоги податківців, практичні аспекти	Для підтвердження витрат вимагають не тільки документи про оплату і здійснення витрат, а й факти того, що ці витрати стосуються саме підприємницької діяльності і відносяться до переліку «дозволених» витрат у п.177.4 ПКУ

Джерело: розроблено автором

Отже, як бачимо ФОП на загальній системі оподаткування має ширший перелік первинних документів. Це пов'язано з необхідністю наявності документальних підтверджень доходів та витрат, ФОП з метою правильного визначення чистого оподаткованого доходу за результатами звітного періоду. Крім того, як показує практика, податківці не вважають за первинним документи такі як: накази, розпорядження, довідки, зразки, що ускладнює процес доведення відношення витрат до господарської діяльності, та відповідно зменшити чистий оподатковуваний дохід. Саме тому правильне оформлення первинних документів, дотримання норм ПКУ сприяє зменшенню ризиків, додаткових податкових донарахувань і штрафних санкцій у разі перевірок.

Кожен ФОП на загальній системі оподаткування повинен сплачувати податки від отриманого чистого доходу підприємця, отриманого протягом календарного року від провадження господарської діяльності, обкладаються: ПДФО за ставкою 18% , ВЗ за ставкою 1,5% . Ці ставки ПДФО та ВЗ застосовуються саме до різниці між доходами за рік і пов'язаними з ними фактично понесеними витратами. ФОП протягом року зобов'язаний сплачувати

ПДФО у вигляді авансових платежів, розраховані самостійно на підставі фактичних даних, обліку доходів і витрат, який ведеться за формою, затвердженою Наказом №261. Якщо за результатами кварталу отримано збиток, авансовий платіж не сплачується. Слід відмітити, що авансові платежі перераховуються до бюджету:

- За I квартал – до 20 квітня;
- За II квартал – до 20 липня;
- За III квартал – до 20 жовтня.
- За IV квартал – авансовий платіж не сплачується.

Остаточний розрахунок ПДФО за звітний податковий рік ФОП здійснює самостійно на підставі даних річної податкової декларації (пп. 177.5.3 ПКУ). Також враховується сума авансових платежів, сплачених протягом року.

Заключним етапом для ФОП на загальній системі оподаткування є подача податкової декларації про майновий стан і доходи. Ця декларація та правила її заповнення затверджена наказом МФУ від 02.10.2015 р. №859. Звітність подається щороку до 1 травня року, що настає за звітним. Подається до контролюючого органу за місцем реєстрації податкової адреси. Розглянемо головні розділи, додатки та окремі особливості податкової декларації про майновий стан і доходи табл. 2.6

Таблиця 2.6 Розділи та додатки Податкової декларації про майновий стан і доходи

Розділ II. Доходи, які включаються до загального річного оподатковуваного доходу	Вказуються підприємницькі та непідприємницькі доходи (за наявності)
Розділ III. Доходи, які не включаються до загального річного оподатковуваного доходу	Вказуються пільгові доходи, що не підлягають оподаткуванню, окрема згідно із ст.165 ПКУ
Розділ V Податкові зобов'язання з податку на доходи фізичних осіб /військового збору	Визначається стан розрахунків із бюджетом, відображаються авансові внески, переоплати, зобов'язання з ПДФО (р.18), ВЗ (р.19), ЄСВ (р. 20)
Розділ VIII. Відомості про власне нерухоме (рухоме) майно та/або майно, яке надається в оренду (суборенду)	Перелік власності із врахуванням статусу наявності оренди, суборенди. Майно взяте в оренду НЕ зазначається
Додаток ЄСВ 1. Розрахунок сум нарахованого доходу застрахованих осіб та	Заповнюється у разі сплати підприємцем ЄСВ на загальних підставах, за відсутності

суми нарахованого єдиного внеску	пільг
Додаток ЄСВ 2. Розрахунок сум добровільних внесків, передбачених договором про добровільну участь, які підлягають сплаті	Заповнюється підприємцями при добровільній сплаті
Додаток ЄСВ 3. Розрахунок збільшення або зменшення сум зобов'язань з єдиного внеску за результатами проведеної документальної перевірки	Заповнюється по результатам перевірки
Додаток Ф2. Розрахунок податкових зобов'язань з податку на доходи фізичних осіб та військового збору з доходів, отриманих самозайнятою особою	Заповнюється у разі провадження підприємницької діяльності
Додаток МПЗ. Розрахунок загального мінімального податкового зобов'язання за податковий (звітний) рік, що розраховується фізичними особами підприємцями (крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування) власниками, орендарями, користувачами на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) земельних ділянок, віднесених до сільськогосподарських угідь	Заповнюється у разі наявності у власності або користування земельних ділянок сільськогосподарського призначення

Джерело: розроблено автором на основі [28]

Отже, дослідження організації та методики обліку фізичних осіб-підприємців на загальній системі оподаткування показало, що ця система вимагає від підприємців високого рівня відповідальності та ретельності у веденні бухгалтерського обліку. ФОП зобов'язані вести детальний облік усіх доходів та витрат, підтверджуючи кожен операцію належно оформленими первинними документами. Це включає в себе банківські виписки, акти виконаних робіт, накладні, касові та товарні чеки, товарно-транспортні накладні тощо.

Основною особливістю загальної системи є те, що об'єктом оподаткування виступає чистий оподатковуваний дохід, який визначається як різниця між загальним доходом і документально підтвердженими витратами, пов'язаними з підприємницькою діяльністю. Це створює необхідність не лише фіксувати всі отримані доходи, але й забезпечувати детальне документальне підтвердження всіх витрат, які можуть бути враховані для зменшення податкового навантаження.

2.3 Цифрові інструменти обліку у ФОП в Україні

В Україні дедалі активніше почали використовувати цифрові інструменти у всіх сферах своєї діяльності, бухгалтерський облік у ФОП не стали у цьому виключенням. Цифрові інструменти стали невід'ємною складовою у автоматизації облікових процесів, підготовці, складанні та подачі звітності у контролюючі органи. Не менш важливим є наявність простого та доступного способу для реєстрації ФОП. Україна у цьому плані зробила величезний крок вперед, адже починаючи з квітня 2020 року в Україні зв'явилась можливість реєстрації ФОП онлайн, витративши на цей процес не більше 15 хвилин. І ставши державою з найшвидшою реєстрацією бізнесу у світі [31]. Така революційна зміна дозволила підчас запровадження карантинних обмежень та «локдаунів» підтримати Українську економіку та населення. На сьогоднішній день цей інструмент має ще більшу популярність, адже показники реєстрації ФОП через портал ДІА складають:

2022 рік — 28 849;

2023 рік — 40 713 ;

2024 рік — 57 665 [32].

Крім того, через портал ДІА для ФОП в одному цифровому просторі створили можливість сплати податків онлайн, автоматично отримати всі дозвільні документи, отримати грантову підтримку від держави на розвиток власної справи, також отримання хмарного підпису, для підписання та відправлення звітності у контролюючі органи.

Не менш важливим інструментом процесу обліку та подачі звітності ФОП є офіційний ресурс від Державної податкової служби - електронний кабінет платника податків.

Електронний кабінет - це інформаційно-телекомунікаційна система, створена для забезпечення реалізації платниками податків та державними органами своїх прав та обов'язків, визначених Податковим Кодексом України, в електронному вигляді.

Як бачимо, держава створила достатньо розвинуту цифрову платформу та екосистему для повноцінного та зручної подачі звітності для ФОП. Проте, нажаль, держава не забезпечила зі свого боку наявність програмного забезпечення для автоматизації бухгалтерських процесів, що значно полегшило практику ведення бухгалтерського обліку у ФОП як для бухгалтерів, так для підприємців, зменшило вплив людського фактору на цей процес, що автоматично вплинуло на зменшення кількості помилок у процесі нарахування податкових зобов'язань, що в свою чергу призвело до покращенню «культури обліку» серед ФОП.

Проте цю незаповнену нішу наповнили приватні виробники цифрових рішень для забезпечення усіх потреб ФОП у процесі обліку їх можна поділити на такі категорії:

- Автоматизація бухгалтерських процесів;
- Хмарні сервіси;
- Інтернет банкінг;
- Електронний документообіг;
- Аналітика та звітність.

В таблиці 2.7 розглянемо приклади цифрових інструментів в розрізі категорій для обліку у ФОП в Україні

Таблиця 2.7 Приклади цифрових інструментів для обліку ФОП в Україні

Категорія	Приклад та опис
1	2
Автоматизація бухгалтерських процесів	<i>BOOKKEEPER</i> — Повноцінна онлайн-бухгалтерія для приватних підприємств, ФОП та ТОВ, розроблена у 2018 році. У функціоналі – можливість складати, зберігати та друкувати первинні документи, вести бухгалтерський облік, розраховувати зарплату персоналу, податки та подавати електронну звітність. <i>BAS Бухгалтерія</i> — це сучасне програмне забезпечення для автоматизації бухгалтерського обліку в українських компаніях. Воно призначене для підприємств будь-якого масштабу та форми власності й забезпечує ведення обліку відповідно до законодавства України.
Хмарні сервіси	<i>Google Workspace</i> — набір хмарних сервісів, розроблених компанією Google для підвищення продуктивності та ефективної співпраці в організаціях будь-якого розміру <i>Dilovod</i> — це хмарна платформа для управління бізнесом, орієнтована на малий та середній бізнес. Вона автоматизує фінансові, бухгалтерські та операційні процеси, забезпечуючи легке управління підприємством у режимі онлайн.
Інтернет банкінг	<i>Приват24 для бізнесу</i> — це інтернет-банкінг від ПриватБанку, призначений для юридичних осіб та підприємців. Він надає цілодобовий доступ до рахунків і платежів у режимі реального часу, дозволяючи здійснювати фінансові операції через веб-версію або мобільний додаток.
Електронний документообіг	<i>Vchasno</i> — це українська платформа електронного документообігу (ЕДО), яка дозволяє бізнесу обмінюватися документами онлайн, зберігати їх та підписувати кваліфікованим електронним підписом (КЕП). Сервіс розроблений для оптимізації бізнес-процесів та зменшення використання паперових документів. <i>Медок</i> — це українське програмне забезпечення, призначене для подання звітності до контролюючих органів та обміну юридично значущими електронними документами між контрагентами.
Аналітика та звітність	<i>iFin</i> — сервіс для юридичних осіб, ФОП, а також бухгалтерських компаній. Дає змогу подавати звіти до Державної податкової служби, Державної казначейської служби, Державної служби статистики, Пенсійного фонду та Фонду соціального страхування. Дані можна імпортувати з різних бухгалтерських програм; <i>Соната</i> — програма для формування та подання електронної звітності до податкової, Пенсійного фонду та інших контролюючих органів. Підтримує роботу з електронними цифровими підписами всіх провідних акредитованих центрів сертифікації ключів

Джерело: складено автором

Як видно з таблиці, ринок цифрових інструментів конкурентний і пропонує різноманітний функціонал відповідно до потреб користувача.

Також важливо, щоб такі цифрові відповідали наступним вимогам:

- Інтегрованість та повнота. Функціональна складова повинна давати можливість виконувати значну кількість операцій.
- Наявність необхідної кількості функціональних модулів, що працюють інтегровано, так і незалежно один від одного.
- Розмежування прав доступу для захисту даних від осіб, які не мають відповідних повноважень (наявність пароля у кожного користувача).
- Єдина база даних, що надає інформацію користувачам, виходячи із прав доступу.
- Гнучкість та адаптивність. Програма повинна швидко реагувати на зміни, що відбуваються в законодавчій системі, вносити зміни, виходячи з вимог ведення бухгалтерського обліку в компаніях.
- Простота і зручність: сприяють початку виконання операцій, без великих витрат часу на навчання та ознайомлення з оновленнями, що вийшли.
- Високі експлуатаційні характеристики, куди входять надійність та швидкий темп роботи. [33]

Наступним цифровим інструментом без якого будь-яка звітність чи документ буде юридично недійсним це електронний цифровий підпис. Це рішення, котре змінило документообіг з державою (звітність, адміністрування податків) та контрагентами (обмін договорами, рахунками, актами та іншими первинними документами) та значно прискорив бізнес процеси. Основним законом, що регулює питання електронного документообігу це ЗУ «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги». Цей Закон визначає правові та організаційні засади електронної ідентифікації та надання електронних довірчих послуг, права та обов'язки суб'єктів відносин у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг, порядок здійснення державного контролю за дотриманням вимог законодавства у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг [34].

Згідно закону кваліфікований *електронний підпис* - удосконалений електронний підпис, що створюється з використанням засобу кваліфікованого електронного підпису і базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису[34].

Згідно закону кваліфікований *електронний підпис* - електронні дані, що додаються до інших електронних даних або логічно з ними пов'язуються і використовуються підписувачем як підпис [34].

Проте існує ще один вид електронного підпису це *кваліфікований електронний підпис* - удосконалений електронний підпис, що створюється з використанням засобу кваліфікованого електронного підпису і базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису[34].

Основна відмінність між цими типами електронних підписів полягає в рівні їхньої безпеки та довіри. Кваліфікований електронний підпис має найвищий рівень захисту, визнаний як засіб електронної ідентифікації з високою довірою, та прирівнюється до підпису, зробленого вручну. Натомість удосконалений електронний підпис забезпечує лише середній рівень довіри. У перспективі, для того щоб українські електронні підписи визнавалися в країнах ЄС, необхідно буде використовувати саме кваліфікований підпис. Його ключовою характеристикою є зберігання на спеціальному захищеному носії особистого ключа так званий «токен».

Кваліфікований електронний підпис, завдяки своєму високому рівню довіри як засобу електронної ідентифікації, є обов'язковим для застосування в органах державної влади, місцевого самоврядування, на державних підприємствах і в установах.

Саме тому, важливо використовувати КЕП підчас діяльності ФОП, особливо, якщо ФОП здійснює ЗЕД діяльності в країнах ЄС, адже це сприятиме підвищенню безпеки використання та довіри до таких цифрових інструментів.

Отже, цифрові інструменти стали невід'ємною частиною ведення обліку у ФОП. Вони значно полегшують процес автоматизації бухгалтерського обліку, складання та подачі звітності у контролюючі органи. Завдяки сервісу "Дія"

ФОП мають можливість швидкої онлайн-реєстрації, що робить Україну лідером за швидкістю відкриття бізнесу у світі. Окрім цього, через платформу доступні інші послуги, як-от сплата податків, отримання дозволів та подача звітності. Проте, держава не забезпечує доступного державного програмного забезпечення для автоматизації бухгалтерського обліку, що змушує підприємців покладатися на приватні рішення. Використання цифрових інструментів дозволяє зменшити людський фактор, мінімізувати помилки, підвищити прозорість та ефективність обліку, також сприяє формуванню «культури обліку» серед ФОП.

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 2

У розділі 2 було вивчено організацію та методику обліку у ФОП та цифрові інструменти обліку у ФОП в Україні. Таким чином, облік у ФОП які працюють на спрощеній системі оподаткування, є значно простішим порівняно з юридичними особами. Для таких підприємців не існує міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) чи внутрішніх документів, таких як облікова політика. Зазвичай ФОП самостійно ведуть облік або передають це завдання на аутсорсинг.

Усі правила обліку регулюються лише українським законодавством, включаючи Податковий кодекс, накази МФУ та індивідуальними консультаціями податкових органів. Водночас залишаються проблеми, як нечіткі законодавчі трактування і потреба впровадження цифрових інструментів. Ці аспекти потребують покращення, щоб облік став ще зручнішим і сучаснішим.

Дослідження організації та методики обліку фізичних осіб-підприємців на загальній системі оподаткування показало, що ця система вимагає від підприємців високого рівня відповідальності та ретельності у веденні бухгалтерського обліку, ФОП зобов'язані вести детальний облік усіх доходів та витрат, підтверджуючи кожну операцію належно оформленими первинними

документами. Це включає в себе банківські виписки, акти виконаних робіт, накладні, касові та товарні чеки, товарно-транспортні накладні тощо.

Основною особливістю загальної системи є те, що об'єктом оподаткування виступає чистий оподатковуваний дохід, який визначається як різниця між загальним доходом і документально підтвердженими витратами, пов'язаними з підприємницькою діяльністю. Це створює необхідність не лише фіксувати всі отримані доходи, але й забезпечувати детальне документальне підтвердження всіх витрат, які можуть бути враховані для зменшення податкового навантаження.

Цифрові інструменти стали невід'ємною частиною ведення обліку у ФОП. Вони значно полегшують процес автоматизації бухгалтерського обліку, складання та подачі звітності у контролюючі органи. Завдяки сервісу "Дія" ФОП мають можливість швидкої онлайн-реєстрації, що робить Україну лідером за швидкістю відкриття бізнесу у світі. Окрім цього, через платформу доступні інші послуги, як-от сплата податків, отримання дозволів та подача звітності. Проте, держава не забезпечує доступного державного програмного забезпечення для автоматизації бухгалтерського обліку, що змушує підприємців покладатися на приватні рішення. Використання цифрових інструментів дозволяє зменшити людський фактор, мінімізувати помилки, підвищити прозорість та ефективність обліку, також сприяє формуванню «культури обліку» серед ФОП.

РОЗДІЛ 3

УПРАВЛІНСЬКИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ФОП

3.1 Організація управлінського аналізу діяльності ФОП

Господарська діяльність фізичних осіб-підприємців, які працюють у різних секторах економіки, є важливою складовою суспільного відтворення валового внутрішнього продукту. Кожен ФОП функціонує як окрема система, яка поєднує різноманітні елементи та процеси, необхідні для забезпечення надання послуг або виробництва продукції. Оцінка ефективності роботи ФОП базується на аналізі ключових показників його діяльності. Як і в інших сферах, успішне управління діяльністю ФОП вимагає постійного аналізу. Різноманітність бізнес-процесів, які супроводжують діяльність підприємця, зумовлює необхідність їх систематичного вивчення. Цю важливу функцію в управлінні реалізує управлінський аналіз, що дозволяє підприємцю ухвалювати обґрунтовані рішення для досягнення ефективності та прибутковості. Управлінський аналіз дозволяє економічно обґрунтувати управлінські рішення ФОП та здійснювати нагляд за їх виконання.

Управлінський аналіз — це система спеціальних знань для дослідження зміни і розвитку економічних явищ, процесів у їх взаємозв'язку та взаємозумовленості, що визначаються суб'єктивними та об'єктивними причинами[35].

При впровадженні системи управлінського аналізу у діяльність ФОП постає питання про те, хто є головним користувачем аналітичних результатів. Так, як діяльність ФОП є індивідуальним видом підприємницької діяльності саме тому, головним користувачем результатів аналізу виступає безпосередньо підприємець, адже лише він ухвалює тактичні та стратегічні і рішення, спрямовані на підвищення ефективності бізнесу та безпосередньо несе за це повну відповідальність. Водночас, за певних умов, коло зацікавлених сторін може розширюватися за рахунок партнерів, контрагентів, потенційних донорів,

інвесторів, банківських установ чи податкової служби, які також можуть використовувати аналітичну інформацію для оцінки фінансового стану, перспектив розвитку підприємця. Стосовно податкової служби, можуть затребувати деякі управлінські звіти підчас проведення перевірок з метою перевірки правильності нарахування податкових зобов'язань та правильності ведення бухгалтерського обліку ФОП. Банківські установи можуть затребувати таку інформацію для надання кредитів підприємцю, з метою визначення рівня платоспроможності. Потенційні донори можуть затребувати такі звіти як: прибутковість окремих видів продукції або послуг, аналіз витрат, cash flow, рентабельність, окупність інвестицій, оцінка ризиків. Крім того, запити від користувачів аналітичних висновків можуть мати певну періодичність в залежності від їх необхідності (квартальні, місячні, тижневі, щоденні, ситуативна при необхідності ухвалення ФОП управлінських рішень, або нормативна найчастіше стосується контролюючих органів).

ФОП та юридичні особи мають ідентичні джерела інформації для проведення управлінського аналізу, проте ФОП у зв'язку з спрощеним процесом обліку та подачі звітності мають певні особливості. В табл. 3.1. представлено інформаційні джерела для проведення управлінського аналізу у ФОП табл. 3.1.

Таблиця 3.1 Джерела інформації для проведення управлінського аналізу ФОП

Внутрішні джерела			Зовнішні джерела		
Джерело інформації	Приклад інформації	Використання	Джерело інформації	Приклад інформації	Використання
1	2	3	4	5	6
Первинні документи	Накладні, рахунки-фактури, акти виконаних робіт, фіскальні чеки, банківські виписки та інші.	Формування базових показників доходів та витрат, підтвердження господарських операцій	Зовнішні аналітичні ресурси	Статистичні дані ринку, галузеві звіти, дослідження конкурентів, маркетингові дослідження	Визначення ринкових трендів, оцінка конкурентів, пошук можливостей розвитку

Продовження таблиці 3.1

Бухгалтерський облік	Книга обліку доходів та витрат, форма ведення обліку товарних запасів	Оцінка фінансового стану	Нормативно-правові документи	Закони, постанови, інструкції, податкове законодавство	Забезпечення правового підґрунтя діяльності, врахування регуляторних вимог
Управлінська звітність	Внутрішні звіти з продажів, витрат, маржі, KPI	Оперативне управління бізнесом, виявлення резервів для досягнення цільових показників	Спеціалізовані програмні продукти та ВІ-системи (зовнішні хмарні сервіси)	Зведені звіти, інтерактивні дашборди, прогностична аналітика	Порівняння внутрішніх показників з даними зовнішніх баз, підвищення якості та швидкості ухвалення рішень
CRM та ERP системи	Дані про клієнтів, постачальників, управління запасами, виробництвом, логістикою	Оптимізація ланцюгів постачання, поліпшення взаємодії з клієнтами, планування ресурсів	Податкова звітність	Податкові декларації, звіти з ПДВ, ЄП, ЄСВ	Аналіз податкового навантаження, планування податкових платежів, оцінка відповідності законодавству

Джерело: розроблено автором

Отже, дані з внутрішніх джерел дозволяють забезпечити точну та інформацію про стан ФОП, витрати, доходи та виробничі процеси. Водночас, зовнішні джерела дозволяють оцінити стан справ у ширшому ринковому, економічному та правовому контексті. Крім того, внутрішні джерела допомагають виявити проблемні місця, оптимізувати наявні ресурси, планувати фінансові ресурси та керувати операційною діяльністю. Зовнішні джерела дозволяють спрогнозувати вплив ринкових трендів, оцінити конкурентоспроможність та адаптувати діяльність під чинні законодавчі норми.

Важливо використовувати внутрішні і зовнішні джерела інформації у комплексі, адже це створюватиме повну картину про стан ФОП, його потенціал розвитку, ризики та можливості. Таке поєднання сприятиме

ухваленню правильних обґрунтованих, оперативних та стратегічних управлінських рішень.

Великий обсяг даних із різноманітних джерел вимагає оперативного пошуку ефективних засобів для аналізу інформації. У цьому випадку на допомогу приходить спеціалізоване програмне забезпечення для проведення таких аналіз. Спеціалізоване програмне забезпечення дозволяє значно зменшити витрати часу, зменшити вплив людського фактору у процесі підрахунків, саме тому вони стали незамінним у роботі ФОП.

Сьогоднішнє цифрове середовище пропонує широкий перелік програмного забезпечення для проведення аналізу. Незважаючи на високу функціональність програмного забезпечення, та кращу адаптацію для аналізу діяльності юридичних осіб, проте вони будуть корисними та пристосованими для потреб ФОП. В табл. 3.2. представлені найпоширеніші програмні продукти для проведення аналізу та їх характеристика.

Таблиця 3.2 Загальна характеристика програмних засобів для аналізу

Назва програми	Характеристика програми
1	2
EXCEL	Дає користувачеві можливість використовувати ряд механізмів для аналізу фінансової діяльності підприємства, проведення статистичних розрахунків і прогнозування. Вбудовані функції, формули, надбудови програми дають змогу автоматизувати лівову частку роботи. Завдяки автоматизації користувачеві потрібно тільки підставляти нові дані, а на їх основі автоматично будуть формуватися готові звіти. Набір таблиць дозволяє, крім стандартного розрахунку основних фінансових коефіцієнтів, провести як експрес аналіз фінансового стану, так і дасть змогу обчислити рух грошових коштів, прибуток збиток, зміни заборгованості, зміни запасів, динаміку зміни статей балансу
Financial Analysis	Дає змогу провести оцінку фінансово-господарської діяльності компанії. Також програма виконує вертикальний і горизонтальний аналізи балансу, розраховує систему показників фінансово-господарської діяльності, аналізує економічний потенціал компанії на основі оцінки майнового та фінансового стану підприємства.
ІНЕК Аналітик	Здійснюється горизонтальний і вертикальний аналіз пасиву та активу аналітичного балансу підприємства; розраховують показники прибутків і збитків; показники грошових потоків; показники ефективності діяльності, що характеризують рентабельність і прибутковість; показники платоспроможності; фінансової стійкості; ринкової оцінки підприємства; аналіз темпів зміни цін на продукцію, послуги, товари і витрат; аналіз ефективності виробництва; динаміка структури собівартості, виручки,

	витрат обігу; рух продукції, ресурсів і товарів на складі.
--	--

Продовження таблиці 3.2

Audit Expert	Дозволяє на підставі Балансу й Звіту про фінансові результати швидко одержати висновок про оцінку фінансового стану, проведення експрес-аналізу, створення файлу для підприємства, введення фінансової інформації (імпорт із більшості бухгалтерських програм і текстових файлів)
Фінансовий аналіз	Допомагає визначити стан підприємства в динаміці, провести аналіз бухгалтерської звітності з урахуванням інфляції і без нього, визначити стан обладнання і нематеріальних активів, провести аналіз кредиторської та дебіторської заборгованості, виявити реальну вартість боргів дебіторів, розрахувати точку беззбитковості, провести аналіз кредитоспроможності підприємства, допомагає спрогнозувати подальші зміни окремих статей.
Project Expert	Програма дозволяє розробляти бізнес-план і аналіз інвестиційних проектів, також допомагає у вирішенні завдання розробки бізнес-плану, розвитку бізнесу та аналізу інвестиційних проектів для підприємств незалежно від його виду та масштабів. Система дозволяє порівняти різні варіанти інвестиційного проекту і провести аналіз оцінки ризиків
Prime Expert	Аналітична система для планування, аналізу і прийняття інвестиційних рішень. Програма призначена для фінансового моделювання та оцінки планованої діяльності компанії з урахуванням зниження фінансових ризиків. Закладений в "Prime Expert" вартісний підхід дозволяє пов'язати в фінансовій моделі компанії забезпечення операційної ефективності і мінімізацію обсягу вартості використаного для цього капіталу

Джерело: [36]

Отже, з таблиці можна зробити висновки, що запропоновані програми мають широкий спектр різноманітного функціоналу, котрі можна застосовувати при аналізі діяльності ФОП, проте ці рішення є занадто дороговартісними та економічно недоцільними. Тому, найдоречнішим є використання загально доступного програмного забезпечення EXCEL. Він має беззаперечні переваги в порівнянні з іншими, а саме:

- Доступність: Microsoft Excel є одним із найпоширеніших інструментів для роботи з даними.
- Низький поріг входження: Інтерфейс Excel інтуїтивно зрозумілий, а основні функції (формули, фільтри, побудова діаграм) легко засвоюються новачками.
- Наявність зведених таблиць та діаграм: Зведені таблиці дають змогу оперативно робити зрізи та аналіз великих масивів даних, виявляти

закономірності і залежності. Можливість побудови діаграм допомагає швидко візуалізувати результати та робити презентації без додаткових інструментів.

Отже, успішне управління діяльністю ФОП потребує постійного моніторингу ключових економічних показників, що дозволяє вчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища та ефективно розподіляти ресурси. Управлінський аналіз дозволяє ухвалювати стратегічні рішення на основі об'єктивних даних.

Ефективний аналіз базується на використанні комплексного підходу до збору інформації, включаючи внутрішні (первинні документи, бухгалтерські звіти, управлінська звітність) та зовнішні джерела (ринкові дані, нормативно-правова інформація). Це забезпечує всеосяжний підхід до оцінки стану бізнесу

Використання сучасного програмного забезпечення, такого як Excel або інші спеціалізовані аналітичні програми, значно спрощує процес аналізу. Вони допомагають автоматизувати обробку даних і знижують вплив людського фактору, що є ключовим для оптимізації бізнес-процесів у ФОП.

Головним користувачем результатів управлінського аналізу є сам підприємець, який ухвалює рішення щодо стратегічного та оперативного управління бізнесом. Водночас результати аналізу можуть бути корисними для інших зацікавлених сторін, таких як банки, інвестори чи контролюючі органи

3.2 Методика управлінського аналізу діяльності ФОП

Сучасна методика управлінського аналізу діяльності ФОП ґрунтується на адаптації класичних аналітичних підходів до реалій малого бізнесу. З огляду на обмежені ресурси, підприємці все частіше застосовують сучасні технології, програмне забезпечення та спрощені підходи для оптимізації процесів управлінського аналізу. Під методикою аналізу розуміють певну послідовність операцій, прийомів, дій і правил найдоцільнішого виконання аналітичної роботи[35]. Методика управлінського аналізу включає виконання різноманітних аналітичних процедур, що проводяться у визначеній послідовності для

досягнення максимальної ефективності оцінки та прийняття управлінських рішень. Отже, розглянемо послідовність проведення управлінського аналізу.

- На першому етапі визначають ключові об'єкти, цілі та завдання аналізу, а також формують детальний план виконання аналітичної роботи.
- На другому етапі створюють набір синтетичних та аналітичних показників, що дозволяють повноцінно охарактеризувати об'єкт аналізу.
- На третьому етапі відбувається збір необхідної інформації та її підготовка до аналізу, включаючи перевірку точності даних і приведення їх до зіставного формату.
- Четвертий етап полягає в порівнянні фактичних показників із плановими значеннями, даними попередніх періодів, результатами конкурентів.
- П'ятий етап спрямований на вивчення факторів, що впливають на результати діяльності, та визначення їхнього впливу.
- Шостий етап включає виявлення резервів, які ще не використані, а також перспективних можливостей для підвищення ефективності діяльності.
- На завершальному етапі проводиться оцінка результатів роботи з урахуванням впливу різних факторів і виявлених резервів, а також розробка заходів для їх ефективного впровадження.

Наступним, після визначення послідовності проведення управлінського аналізу ФОП варто виокремити найпоширеніші показники, які доцільно використовувати для аналізу діяльності ФОП табл. 3.3.

Таблиця 3.3. Показники управлінського аналізу в ФОП

Категорія	Показник	Значення
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
<i>Фінансові показники</i>	Валовий дохід	Оцінка загального обсягу доходів від продажу товарів, робіт або послуг
	Чистий дохід	Визначення доходу після всіх необхідних відрахувань.
	Операційний прибуток	Оцінка ефективності операційної діяльності.
	Чистий прибуток	Визначення фінансового результату після всіх витрат.
<i>Рентабельність</i>	Рентабельність продажів (ROS)	Визначення частки прибутку на кожну одиницю доходу.
	Рентабельність	Показує ефективність використання активів.

	активів (ROA)	
	Рентабельність витрат	Визначення ефективності витрат.

Продовження таблиці 3.3

<i>Ліквідність</i>	Поточна ліквідність	Оцінка здатності покривати короткострокові зобов'язання
	Швидка ліквідність	Визначення ліквідності без урахування запасів.
<i>Оборотність</i>	Оборотність запасів	Оцінка швидкості реалізації товарів.
	Оборотність дебіторської заборгованості	Аналіз швидкості повернення коштів від клієнтів.
	Оборотність кредиторської заборгованості	Оцінка швидкості погашення зобов'язань перед постачальниками.
<i>Продуктивність</i>	Продуктивність праці	Визначення ефективності використання трудових ресурсів.
	Витрати на одного працівника	Оцінка середнього рівня витрат на працівника.
<i>Маркетинг</i>	Середній чек (ARPU)	Визначення середнього доходу від однієї транзакції.
	Повторні покупки	Оцінка лояльності клієнтів.
	Вартість залучення клієнта (CAC)	Визначення ефективності маркетингових витрат.
<i>Інтегровані показники</i>	Точка беззбитковості	Визначення мінімального обсягу продажів для покриття витрат.

Джерело: розробка автора

Отже, як бачимо показники для аналізу діяльності в ФОП є схожими з підприємствами, котрі ведуть повноцінний бухгалтерський облік, проте особливість такого аналізу полягає в тому, що джерела інформації не обліковуються на бухгалтерських рахунках, а зберігаються наприклад в EXCEL, CRM системах тощо. Фінансові показники та рентабельність разом формують основу для аналізу успішності діяльності ФОП. Якщо всі показники показують позитивні значення, це означає, що підприємство є фінансово стійким,

ефективно використовує свої ресурси і має хороші перспективи для розвитку. Основна мета показник — надати ФОП інструментів для ухвалення обґрунтованих рішень, спрямованих на підвищення ефективності бізнесу.

У процесі управління ФОП важливу роль відіграють аналітичні інструменти, які допомагають приймати обґрунтовані рішення, приклади таких рішень запропоновані у формі таблиць та звітів, котрі використовуються за допомогою програмного продукту EXCEL.

Таблиця 3.4 Порівняння методів амортизації

Вартість майна	500 000,00
Період відновлення (років)	5
Тип зменшення залишку	200%
Знижувальна балансова ставка	0,40
Кількість місяців у першому році служби	6
Ліквідаційна вартість	50 000,00

Рік	Прямолінійний		Метод прискореної амортизації		Зменшення балансу	
	Амортизація за рік	Накопичена амортизація	Амортизація за рік	Накопичена амортизація	Амортизація за рік	Накопичена амортизація
1	45 000,00	45 000,00	75 000,00	75 000,00	90 000,00	90 000,00
2	90 000,00	135 000,00	135 000,00	210 000,00	144 000,00	234 000,00
3	90 000,00	225 000,00	105 000,00	315 000,00	86 400,00	320 400,00
4	90 000,00	315 000,00	75 000,00	390 000,00	51 840,00	372 240,00
5	90 000,00	405 000,00	45 000,00	435 000,00	51 840,00	424 080,00
6	45 000,00	450 000,00	15 000,00	450 000,00	25 920,00	450 000,00
ВСЬОГО	450 000,00		450 000,00		450 000,00	

Джерело: розробка автора

Таким чином, запропоноване рішення допоможе заощадити значну кількість часу, та проаналізувати різні методи амортизації для ФОП на загальній системі оподаткування з метою вибору оптимального методу, що дозволить ФОП зменшити чистий оподатковуваний дохід.

Таблиця 3.5. Щорічний бюджет

	СІЧ	ЛЮТ	БЕР	КВІТ	ТРА	ЧЕР	ЛИП	СЕР	ВЕР	ЖОВ	ЛИСТ	ГРУД	ВСЬОГО
Дохід	1 500	1 199	420	600	612	968	1 558	2 411	1 511	958	590	3 360	15 687
Категорія витрат 1	100	200	100	100	100	100	200	250	100	258	100	400	2 008
Категорія витрат 2	150	600	250	2 200	1 200	1 810	260	308	510	170	168	461	8 087
Категорія витрат 3	100	100	700	150	100	100	100	250	150	111	100	300	2 261
Категорія витрат 4	50	50	160	500	150	150	150	258	150	150	150	150	2 068
Загальні витрати	400	950	1 210	2 950	1 550	2 160	710	1 066	910	689	518	1 311	14 424
Прибуток (Збиток)	1 100	249	-790	-2 250	-838	-1 092	948	1 578	701	369	1 132	2 149	3 256

Джерело: Розробка автора

Отже, запропонована таблиця допоможе ФОП за допомогою програмного продукту EXCEL вести планування своєї підприємницької прогнозувати щомісячні доходи та аналізувати витрати за конкретними категоріями, що дозволить ФОП досягати цільових показників, що в кінцевому випадку призведе до збільшенню прибутку підприємця.

Таблиця 3.5 Прогноз продажів

	Прогноз продажів на 12 місяців													Історичні дані			
	Січ.24	Лют.24	Бер.24	Кві.24	Тра.24	Чер.24	Лип.24	Сер.24	Вер.24	Жов.24	Лис.24	Гру.24	2024		2021	2022	2023
К-ть одиниць	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1200		1000	1200	800
Ціна одиниці	10,00	15,00	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00			9,00	10,00	8,00
Сезонний коефіцієнт	1,00	1,00	1,20	1,20	1,10	1,00	1,00	0,80	0,90	0,80	1,30	1,20					
Всього	1 000	1 500	1 200	1 200	1 100	1 000	1 000	800	900	800	1 300	1 200	13 000		9 000	12 000	6 400

Джерело: розробка автора

Отже, табл. 3.5. допоможе ФОП роботи прогнози продажу товарів та аналізу динаміки продажів, оцінки сезонного впливу на попит, а також планування обсягів продажу та доходів на 2024 рік із урахуванням історичних даних.

Таблиця 3.6 Звіт Cash Flow

Звіт про рух грошових коштів

	Кінець року	31.12.2024
Залишок грошей на початок року		0
Операційна діяльність		
Гроші отримані від		
Клієнти		838 772
Інші операції		
Гроші сплачені		
Закупівля запасів		-319 440
Загальні операційні та адміністративні витрати		-135 520
Заробітна платня		-148 830
Відсотки		-16 335
Податки з доходу		-39 688
Чистий грошовий потік від операцій		178 959
Інвестиційна діяльність		
Гроші отримані від		
Продаж майна та обладнання		40 656
Стягнення основної суми за кредитами		
Гроші сплачені		
Придбання майна та обладнання		-90 750
Надання кредитів іншим особам		
Чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності		-50 094
Фінансова діяльність		
Гроші отримані від		
Запозичення		

Продовження таблиці 3.6.

Гроші сплачені	
Погашення кредитів	-41 140
Дивіденди	
Чистий грошовий потік від фінансової діяльності	-41 140
Збільшення грошових коштів	87 725
Залишок грошей на кінець року	
	87 725

Джерело: розробка автора

Отже, в табл. 3.6 запропонована адаптована форма популярного звіту Cash Flow, який стане у нагоді для будь-якого ФОП. Даний звіт допоможе проаналізувати платоспроможність, встановити контроль над грошовими потоками та оцінити поточну ліквідність ФОП. Сукупність цієї інформації допоможе ФОП прийняти правильні стратегічні рішення та мінімізує фактор сезонних ризиків.

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 3

У розділі 3 було розглянуто організацію та методику управлінського аналізу діяльності ФОП. Успішне управління діяльністю ФОП потребує постійного моніторингу ключових економічних показників, що дозволяє вчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища та ефективно розподіляти ресурси. Управлінський аналіз дозволяє ухвалювати стратегічні рішення на основі об'єктивних даних.

Ефективний аналіз базується на використанні комплексного підходу до збору інформації, включаючи внутрішні (первинні документи, бухгалтерські звіти, управлінська звітність) та зовнішні джерела (ринкові дані, нормативно-правова інформація). Це забезпечує всеосяжний підхід до оцінки стану бізнесу

Використання сучасного програмного забезпечення, такого як Excel та інші спеціалізовані аналітичні програми, значно спрощує процес аналізу. Вони допомагають автоматизувати обробку даних і знижують вплив людського фактору, що є ключовим для оптимізації бізнес-процесів у ФОП.

Головним користувачем результатів управлінського аналізу є сам підприємець, який ухвалює рішення щодо стратегічного та оперативного управління бізнесом. Водночас результати аналізу можуть бути корисними для інших зацікавлених сторін, таких як банки, інвестори чи контролюючі органи

Крім того було досліджено етапи проведення управлінського аналізу та основні показники, які використовуються у діяльності ФОП, а саме: фінансові показники, рентабельність, оборотність, продуктивність, інтегровані та маркетинг.

Також були запропоновані автоматизовані рішення у формі таблиць EXCEL для проведення управлінського аналізу ФОП, які допоможуть у прийнятті правильних управлінських рішень, котрі базуються на конкретних розрахунках, також допоможе оптимізувати податкове навантаження, досягати цільових показників, що в кінцевому випадку призведе до мінімізації ризиків та збільшенню прибутку підприємця.

РОЗДІЛ 4

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЙНИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ТЕМИ : «ОБЛІК ФОП»

4.1 Плани лекційних занять з теми: «Облік ФОП»

При викладанні облікових у вищих навчальних закладах за всієї важливості практичних занять, лекція є провідною формою навчання. Самостійна робота студента не може замінити лекційного заняття.

Лекція – це форма навчання, у вигляді усного послідовного, систематичного викладення змісту науки. Основна дидактичне мета лекції – формування орієнтирної основи для наступного засвоєння студентами навчального матеріалу [25].

При плануванні лекційних занять курсу : «Облік ФОП» доцільно користуватись наступним планом та опорним конспектами. Крім того, запропонований ілюстративний матеріал до представлених тем у Додатку Е.

Лекція 1. Вибір організаційної форми діяльності.

План лекції:

- 1.1. ТОВ чи ФОП в який формі: переваги та недоліки даних форм для ведення бізнесу;
- 1.2. Процес створення ТОВ та ФОП.

Нормативно-правові документи:

1. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text> .
2. Податковий кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> .

Перелік контрольних питань:

1. Які переваги ТОВ перед ФОП?
2. В чому полягає обмежена відповідальність учасників ТОВ?
3. Які основні недоліки ТОВ порівняно з ФОП?

4. Назвіть кроки необхідні для створення ТОВ?
5. Назвіть основні нормативні документи для створення ТОВ та ФОП.
6. Назвіть переваги ФОП перед ТОВ?
7. Які види діяльності краще підходять для ФОП, а які краще вести через ТОВ?
8. Назвіть ризики пов'язані з необмеженою відповідальністю ФОП?

Зміст лекції 1. Вибір організаційної форми діяльності.

Вибір організаційно-правової форми для ведення бізнесу є одним із найважливіших рішень на початковому етапі підприємницької діяльності. Дві найпоширеніші форми в Україні — це Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) та Фізична особа-підприємець (ФОП). Кожна з цих форм має свої переваги та недоліки, які необхідно ретельно зважити перед прийняттям остаточного рішення.

1.1 ТОВ чи ФОП: переваги та недоліки даних форм для ведення бізнесу

Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) — це юридична особа, яка надає своїм учасникам обмежену відповідальність. Це означає, що учасники ТОВ несуть ризики лише в межах своїх внесків до статутного капіталу, і їхнє особисте майно захищене від претензій кредиторів компанії. Така форма власності сприймається як більш серйозна та стабільна, що підвищує довіру з боку банків, інвесторів та великих клієнтів. ТОВ надає можливість залучення додаткових інвестицій через зміну складу учасників та збільшення статутного фонду, а також має чітку організаційну структуру з розподілом повноважень між керівниками.

Проте ТОВ має і свої недоліки. Процес реєстрації та адміністрування є більш складним і тривалим, вимагає підготовки статуту та інших установчих документів. Ведення повного бухгалтерського обліку та обов'язковість юридичного супроводу збільшують витрати на ведення діяльності. Не всі ТОВ можуть використовувати спрощену систему оподаткування, що може призвести до вищого податкового навантаження порівняно з ФОП. Крім того, прийняття

важливих рішень може бути ускладнене необхідністю узгодження між учасниками, що може призвести до конфліктів.

Фізична особа-підприємець (ФОП) є найбільш простою формою ведення бізнесу. Реєстрація ФОП є швидкою та потребує мінімального пакету документів, а також може бути здійснена онлайн. Витрати на ведення бізнесу є низькими завдяки спрощеній системі бухгалтерського обліку та можливості сплати єдиного податку. ФОП надає підприємцю високу гнучкість в управлінні, оскільки він самостійно приймає всі рішення і може швидко реагувати на зміни ринку. Звітність перед податковими органами є спрощеною, що зменшує адміністративне навантаження.

Однак ФОП несе необмежену відповідальність за своїми зобов'язаннями всім своїм майном, що підвищує фінансові ризики у випадку проблем з бізнесом. Масштабування бізнесу може бути обмеженим через складність залучення інвесторів та партнерів, а також можливі обмеження щодо кількості найманих працівників. Деякі клієнти та партнери можуть віддавати перевагу співпраці з юридичними особами, що може обмежити можливості ФОП. Крім того, не всі види діяльності дозволені для ФОП, і можуть існувати ліцензійні обмеження.

1.2 Процес створення ТОВ та ФОП

Створення ТОВ передбачає кілька ключових етапів. Спочатку необхідно підготувати установчі документи, зокрема розробити та затвердити статут товариства, а також протокол загальних зборів засновників або рішення єдиного засновника. Визначається розмір статутного капіталу і внески кожного учасника, при цьому мінімальний розмір не встановлений законодавством і може бути від однієї гривні. Після підготовки документів подається пакет до державного реєстратора, де здійснюється офіційна реєстрація компанії та отримується виписка з Єдиного державного реєстру.

Далі ТОВ стає на облік у податкових органах, де обирається система оподаткування — загальна або спрощена. Відкривається банківський рахунок, для чого надаються необхідні документи банку, і підписується договір

банківського обслуговування. Компанія реєструється у фондах соціального страхування, таких як Пенсійний фонд та Фонд соціального страхування на випадок безробіття. Якщо діяльність компанії вимагає ліцензій або дозволів, необхідно їх отримати, подавши відповідні заяви та документи до уповноважених органів.

Створення ФОП є більш простим процесом. Підприємець подає заяву до державного реєстратора, заповнюючи реєстраційну форму і надаючи копію паспорта та ідентифікаційного коду. Після реєстрації ФОП стає на облік у податковій інспекції, де обирає систему оподаткування — загальну або спрощену, подаючи заяву про застосування спрощеної системи оподаткування (єдиний податок). Реєстрація у фондах соціального страхування здійснюється автоматично, і підприємець сплачує єдиний соціальний внесок (ЄСВ).

Відкриття банківського рахунку не є обов'язковим для ФОП, але може бути необхідним для безготівкових розрахунків. Для цього банку надається витяг з Єдиного державного реєстру та інші документи. Якщо для обраного виду діяльності потрібні ліцензії або дозволи, підприємець повинен їх отримати у відповідних державних органах. Після завершення цих кроків ФОП може розпочинати підприємницьку діяльність, ведучи облік доходів та витрат і подаючи податкову звітність згідно з обраною системою оподаткування.

Лекція 2. Системи оподаткування та види звітності.

- 2.1 Вибір оптимальної системи оподаткування для ФОП;
- 2.2 Спрощена система оподаткування: вимоги та обмеження;
- 2.3 Ведення обліку та подача звітності ФОПа – платника Єдиного податку;
- 2.4 Облік та звітність ФОПа на загальній системі оподаткування.

Нормативно-правові документи:

1. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>.

2. Податковий кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> .
3. Наказ Міністерства фінансів України №578 від 19 червня 2015 року «Про затвердження форми декларації платника єдиного податку» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0799-15> .
4. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text> .

Перелік контрольних питань:

1. Які фактори слід враховувати при виборі системи оподаткування для ФОП?
2. У чому полягають основні переваги та недоліки загальної системи оподаткування?
3. Які вимоги та обмеження для ФОП – платників Єдиного податку на 1-й, 2-й та 3-й групах?
4. Як ведеться облік доходів для ФОП на спрощеній системі?
5. Які види діяльності не дозволені для платників Єдиного податку?
6. Які документи необхідні для подачі звітності ФОП на загальній системі?
7. Як часто потрібно подавати звітність ФОП, що працює на загальній системі оподаткування?
8. У чому полягає відмінність між обліком доходів і витрат для ФОП на загальній та спрощеній системах?

Зміст лекції 2. Системи оподаткування та види звітності

2.1 Вибір оптимальної системи оподаткування для ФОП

При реєстрації ФОП постає питання вибору між загальною та спрощеною системами оподаткування. Оптимальний вибір залежить від ряду факторів, таких як обсяг планованих доходів, вид діяльності, кількість найманих працівників та інші особливості бізнесу.

Загальна система оподаткування передбачає сплату податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) за ставкою 18% від чистого доходу, який розраховується

як різниця між доходами та витратами, пов'язаними з підприємницькою діяльністю. Додатково сплачується військовий збір у розмірі 1,5% від чистого доходу та єдиний соціальний внесок (ЄСВ).

2.2 Спрощена система оподаткування: вимоги та обмеження;

Спрощена система оподаткування, або єдиний податок, пропонує більш простий механізм оподаткування з фіксованими ставками та спрощеним обліком. Вона підходить для малого бізнесу з невеликими оборотами та обмеженою кількістю працівників.

При виборі оптимальної системи оподаткування слід врахувати:

- **Обсяг планованого доходу:** якщо очікується високий дохід, можливо, загальна система буде більш вигідною завдяки можливості врахування витрат.
- **Вид діяльності:** деякі види діяльності заборонені на спрощеній системі оподаткування.
- **Кількість працівників:** спрощена система має обмеження щодо кількості найманих осіб.
- **Необхідність у співпраці з юридичними особами:** деякі партнери можуть вимагати від ФОП роботи на загальній системі.

Спрощена система оподаткування: вимоги та обмеження

Спрощена система оподаткування розподіляється на три групи платників єдиного податку, кожна з яких має свої вимоги та обмеження.

Перша група призначена для ФОП, які не використовують найману працю і займаються роздрібною торгівлею на ринках або надають побутові послуги населенню. Максимальний обсяг доходу не повинен перевищувати 1 185 500 гривень на рік.

Друга група дозволяє мати до 10 найманих працівників та максимальний дохід до 5 921 400 гривень на рік. Ця група підходить для виробників товарів, продавців та надавачів послуг.

Третя група не обмежує кількість найманих працівників, а максимальний дохід не повинен перевищувати 8 285 700 гривень на рік. Ця група є найбільш гнучкою і підходить для більшості видів діяльності.

Вимоги та обмеження спрощеної системи:

- Види діяльності: деякі види діяльності заборонені на спрощеній системі, наприклад, фінансові послуги, обмін валют, видобуток корисних копалин.
- Розрахунки: обмеження на розрахунки в готівковій та безготівковій формах з юридичними особами (для першої та другої груп).
- ПДВ: платники третьої групи можуть бути платниками ПДВ або працювати без нього.

2.3 Ведення обліку та подача звітності ФОПа – платника єдиного податку

ФОП на спрощеній системі оподаткування має спрощений порядок ведення обліку та звітності.

Облік доходів:

- Ведеться Книга обліку доходів (для неплатників ПДВ) або Книга обліку доходів та витрат (для платників ПДВ).
- Зберігання первинних документів не є обов'язковим, але рекомендується для підтвердження доходів.

Сплата податків:

- Єдиний податок сплачується щомісяця або щокварталу залежно від групи.
- Єдиний соціальний внесок (ЄСВ) сплачується щокварталу, мінімальний розмір визначається як 22% від мінімальної заробітної плати.

Звітність:

- Податкова декларація платника єдиного податку подається:
 - Першою та другою групами – раз на рік до 1 березня наступного року.
 - Третьою групою – щокварталу протягом 40 календарних днів після закінчення кварталу.

- Звіт з ЄСВ подається раз на рік до 10 лютого наступного року.

Облік та звітність ФОПа на загальній системі оподаткування

ФОП на загальній системі оподаткування зобов'язані вести більш детальний облік та подавати розширену звітність.

Облік доходів і витрат:

- Ведеться Книга обліку доходів і витрат, в якій фіксуються всі доходи та витрати, пов'язані з підприємницькою діяльністю.
- Первинні документи (рахунки, акти, накладні) повинні зберігатися для підтвердження витрат.

Сплата податків:

- Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) – 18% від чистого доходу.
- Військовий збір – 1,5% від чистого доходу.
- Єдиний соціальний внесок (ЄСВ) – 22% від чистого доходу, але не менше мінімального страхового внеску.

Звітність:

- Податкова декларація про майновий стан і доходи подається раз на рік до 1 травня наступного року.
- Звіт з ЄСВ подається раз на рік до 10 лютого наступного року.

Особливості:

- ФОП на загальній системі можуть враховувати витрати, пов'язані з підприємницькою діяльністю, що зменшує оподатковуваний дохід.
- Витрати повинні бути документально підтверджені та відповідати переліку витрат, дозволених Податковим кодексом України.
- Звітність є більш складною і вимагає уважного ведення обліку та зберігання документів.

Лекція 3. Особливості розрахунків зі споживачами. РРО та ПРРО.

- 3.1 Готівкові та безготівкові платежі;
- 3.2 Використання РРО/ПРРО;

- 3.3 Відповідальність у сфері готівкових розрахунків;
- 3.4 Процес реєстрації РРО/ПРРО

Нормативно-правові документи:

1. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text> .
2. Податковий кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> .
3. Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80> .
4. Наказ Міністерства фінансів України №547 від 14 липня 2020 року «Про затвердження Порядку реєстрації, ведення та зберігання РРО та ПРРО» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-16#Text>
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> .

Перелік контрольних питань:

1. Які переваги та недоліки готівкових та безготівкових платежів для бізнесу?
2. Які основні відмінності між РРО та ПРРО?
3. У яких випадках використання РРО/ПРРО є обов'язковим?
4. Яка відповідальність передбачена за порушення правил готівкових розрахунків?
5. Який порядок реєстрації РРО?
6. Які нормативні документи регулюють застосування РРО/ПРРО?
7. Які етапи реєстрації ПРРО для підприємця?
8. Які штрафи можуть застосовуватись за відсутність РРО/ПРРО у разі їх обов'язковості?

Зміст Лекції 3. Особливості розрахунків зі споживачами. РРО та ПРРО

У сучасному бізнес-середовищі підприємці зіштовхуються з важливістю правильного ведення розрахунків зі споживачами, що включає не лише фінансові аспекти, але й дотримання законодавчих вимог. Особливу увагу слід приділити використанню реєстраторів розрахункових операцій (РРО) та програмних РРО (ПРРО), адже від цього залежить законність діяльності та уникнення штрафних санкцій.

3.1 Готівкові та безготівкові платежі

Розрахунки зі споживачами можуть здійснюватися у двох основних формах: готівковій та безготівковій. Готівкові платежі передбачають фізичну передачу грошей від покупця до продавця. У цьому випадку підприємець зобов'язаний видати споживачу розрахунковий документ, що підтверджує факт оплати товару або послуги. Цей документ є не лише підтвердженням для покупця, але й необхідним елементом обліку для підприємця.

Безготівкові платежі стають все більш популярними завдяки розвитку технологій та зручності для споживачів. Вони здійснюються за допомогою банківських переказів, платіжних карток, електронних гаманців та інших цифрових засобів. Підприємці, які приймають безготівкові платежі, повинні забезпечити наявність відповідного обладнання, наприклад, платіжних терміналів або інтегрованих систем онлайн-оплати. Також важливо пам'ятати про необхідність видачі електронних розрахункових документів та належної реєстрації таких операцій у системі обліку.

3.2 Використання РРО/ПРРО

Використання реєстраторів розрахункових операцій є обов'язковим для підприємців, які здійснюють розрахунки зі споживачами. РРО — це спеціальні пристрої, призначені для фіксації розрахункових операцій та друку фіскальних чеків. Вони забезпечують прозорість розрахунків та контроль з боку податкових органів.

Останнім часом набувають популярності програмні РРО (ПРРО), які виконують ті ж функції, що й класичні РРО, але є програмним забезпеченням, що встановлюється на електронні пристрої — комп'ютери, планшети чи смартфони. Використання ПРРО є зручним та економічно вигідним, оскільки не вимагає придбання дорогого обладнання та дозволяє вести облік у режимі реального часу.

Законодавство України чітко регламентує випадки, коли підприємці зобов'язані використовувати РРО або ПРРО. Це стосується продажу товарів та надання послуг за готівку, а також прийому безготівкових платежів з

використанням платіжних карток. Інтернет-торгівля також підпадає під ці вимоги, оскільки оплата товарів чи послуг здійснюється дистанційно, але розрахунки мають бути належним чином зафіксовані.

3.3 Відповідальність у сфері готівкових розрахунків

Недотримання вимог щодо використання РРО/ПРРО може призвести до серйозних наслідків для підприємця. Законодавство передбачає фінансові санкції за різні порушення у сфері готівкових розрахунків. Наприклад, якщо підприємець не проводить розрахункову операцію через РРО або ПРРО, не видає споживачу розрахунковий документ або використовує незареєстрований чи несправний РРО, він може бути оштрафований на значну суму.

Розміри штрафів можуть сягати 100% вартості проданих з порушеннями товарів або наданих послуг при першому виявленому порушенні, та 150% — при повторному. Крім того, можливе накладення адміністративних санкцій або навіть тимчасове призупинення підприємницької діяльності.

Щоб уникнути таких негативних наслідків, підприємцю слід ретельно дотримуватися всіх вимог законодавства, своєчасно реєструвати та фіскалізувати РРО або ПРРО, а також забезпечити належне навчання персоналу щодо правильного використання касових апаратів та ведення обліку.

3.4 Процес реєстрації РРО/ПРРО

Процедура реєстрації РРО є обов'язковою перед його введенням в експлуатацію. Підприємець повинен обрати відповідну модель касового апарата з переліку, затвердженого податковою службою. Після цього необхідно укласти договір з центром сервісного обслуговування (ЦСО), який буде відповідати за технічне обслуговування РРО.

Наступним кроком є подання заяви до податкової інспекції за місцем реєстрації підприємця. До заяви додаються необхідні документи, зокрема копія договору з ЦСО та документи на РРО. Податкова служба перевіряє надані документи та, у разі їх відповідності вимогам, видає реєстраційне свідоцтво. Після цього ЦСО проводить фіскалізацію РРО, і він може бути введений в експлуатацію.

Реєстрація ПРРО є більш спрощеною та може бути здійснена онлайн. Підприємець обирає програмне забезпечення, яке відповідає вимогам податкової служби, та подає електронну заяву через особистий кабінет платника податків. Податкова служба перевіряє заяву та присвоює ПРРО фіскальний номер. Після цього підприємець може почати використовувати ПРРО для реєстрації розрахункових операцій.

Використання ПРРО має низку переваг, зокрема зменшення витрат на придбання та обслуговування обладнання, можливість роботи на різних пристроях та інтеграція з іншими програмними продуктами для ведення обліку. Це робить ПРРО привабливим рішенням для малого та середнього бізнесу, особливо для тих підприємців, які ведуть діяльність в інтернеті або потребують мобільності.

4.2 Плани практичних занять з теми: «Облік ФОП»

Практичне заняття 1. Вибір організаційної форми діяльності

Мета заняття: сформувати у студентів розуміння особливостей різних організаційних форм бізнесу (ТОВ, ФОП), їх переваг, недоліків та можливостей застосування в практичній діяльності.

Методика проведення:

1. Аналіз кейсів: Розглянути реальні приклади вибору організаційної форми для бізнесу з поясненням переваг і недоліків кожної з них.
2. Дискусія: Студенти поділяються на групи та аналізують різні бізнес-моделі для обрання відповідної організаційної форми.
3. Контрольні питання: Дати відповіді на питання, такі як: які переваги надає ФОП порівняно з ТОВ? Назвати основні етапи створення ТОВ.

Результат: Студенти повинні підготувати короткий звіт про вибір організаційної форми та обґрунтувати своє рішення.

Практичне заняття 2. Системи оподаткування та види звітності

Мета заняття: розглянути принципи вибору системи оподаткування для ФОП, ознайомитися з вимогами та обмеженнями для спрощеної та загальної систем.

Методика проведення:

1. Інтерактивна лекція: Огляд спрощеної та загальної систем оподаткування для ФОП.
2. Робота в парах: Студенти аналізують різні системи оподаткування для ФОП з огляду на специфіку бізнесу та визначають оптимальний варіант.
3. Практичне завдання: Підготовка податкових документів для кожної системи оподаткування на прикладі кейсів.

Результат: Підготовлений набір податкових документів для конкретного випадку та коротка презентація з аргументацією вибору системи оподаткування.

Практичне заняття 3. Особливості розрахунків зі споживачами. РРО та ПРРО

Мета заняття: Навчити студентів розуміти особливості використання реєстраторів розрахункових операцій (РРО) та програмних РРО (ПРРО), а також дотримуватись правил готівкових і безготівкових розрахунків.

Методика проведення:

1. Практичний приклад: Студенти розробляють план розрахунків для бізнесу, що здійснює як готівкові, так і безготівкові платежі.
2. Ситуаційні завдання: Обговорення випадків, у яких застосування РРО/ПРРО є обов'язковим або необов'язковим.
3. Вирішення практичних задач: Реєстрація умовного РРО/ПРРО, ознайомлення з нормативними вимогами, оформлення документів.

Результат: Студенти розуміють процес реєстрації та використання РРО/ПРРО, а також основні вимоги щодо ведення розрахункових операцій.

Тестові завдання за темою: «Облік ФОП»

Тема 1

1. Яка основна перевага ТОВ перед ФОП?

- А) Відсутність необхідності платити податки
- Б) Можливість обмеженої відповідальності учасників
- В) Спрощений процес створення
- Г) Можливість працювати без реєстрації

2. Що є основною перевагою ФОП порівняно з ТОВ?

- А) Можливість обмеженої відповідальності
- Б) Простіша система бухгалтерського обліку
- В) Можливість залучення інвесторів
- Г) Необмежений прибуток

3. Який орган державної влади здійснює реєстрацію ТОВ та ФОП?

- А) Міністерство фінансів
- Б) Податкова служба
- В) Державна реєстраційна служба
- Г) Міська рада

4. У чому полягає основний недолік ТОВ?

- А) Необхідність сплати великого податку на додану вартість
- Б) Складний процес реєстрації та ведення звітності
- В) Відсутність обмеженої відповідальності
- Г) Необхідність особисто керувати бізнесом

5. Який документ є основою для створення ТОВ?

- А) Статут
- Б) Ліцензія
- В) Сертифікат відповідності
- Г) Податкова декларація

6. Що є обов'язковою умовою для реєстрації ФОП?

- А) Наявність статутного капіталу
- Б) Подання копії диплома про освіту
- В) Подача заяви та особистих документів
- Г) Реєстрація в місцевій адміністрації

7. Яка форма підприємства більш підходить для малого бізнесу з мінімальними ризиками?

- А) ТОВ
- Б) ФОП
- В) Публічне акціонерне товариство
- Г) Державне підприємство

8. Яка форма звітності є більш спрощеною для підприємця?

- А) Для ТОВ
- Б) Для ФОП
- В) Для акціонерного товариства
- Г) Для будь-якого типу підприємства

9. Який вид відповідальності несуть учасники ТОВ?

- А) Відповідальність у розмірі майнових внесків
- Б) Повну відповідальність усім своїм майном
- В) Без обмежень
- Г) Відповідальність залежно від прибутку

10. Перевага ФОП полягає в тому, що підприємець:

- А) Може швидко закрити бізнес без бюрократії
- Б) Зобов'язаний мати декілька засновників
- В) Може мати статус юридичної особи
- Г) Може бути акціонером великої компанії

Тема 2

1. Яка з наведених систем оподаткування є доступною для ФОП в Україні?

- А) Загальна система оподаткування
- Б) Спрощена система оподаткування
- В) Єдина податкова система
- Г) Обидві: загальна та спрощена системи

2. Який основний фактор впливає на вибір системи оподаткування для ФОП?

- А) Обсяги річного доходу
- Б) Місце реєстрації ФОП
- В) Кількість працівників
- Г) Вид діяльності

3. Який документ є обов'язковим для ведення обліку ФОПа на спрощеній системі оподаткування?

- А) Книга обліку доходів
- Б) Баланс доходів і витрат
- В) Відомість фінансових операцій
- Г) Журнал господарських операцій

4. Яка максимальна кількість найманих працівників дозволена для ФОПа 3-ї групи на спрощеній системі оподаткування?

- А) 5 працівників
- Б) 10 працівників
- В) 15 працівників
- Г) Обмежень немає

5. Що є основною вимогою для ФОПа, який обирає спрощену систему оподаткування?

- А) Доходи не повинні перевищувати певну межу
- Б) ФОП має працювати в державному секторі
- В) ФОП повинен мати зареєстроване місце проживання у столиці
- Г) Потрібно мати вищу освіту

6. Який розмір єдиного податку сплачує ФОП 2-ї групи?

- А) 10% від річного доходу
- Б) Від 2% до 5% від доходу
- В) Фіксовану суму, встановлену місцевими органами
- Г) 18% від чистого доходу

7. Коли ФОП на загальній системі оподаткування подає річну декларацію про доходи?

- А) Щоквартально
- Б) Один раз на рік
- В) Щомісяця
- Г) Один раз на три роки

8. Які доходи враховуються для визначення податку на загальній системі оподаткування для ФОП?

- А) Лише оподатковувані доходи
- Б) Усі доходи, включаючи особисті заощадження
- В) Усі доходи за мінусом витрат
- Г) Лише дохід від основної діяльності

9. Який документ є основним звітом ФОПа, що працює на спрощеній системі оподаткування?

- А) Податкова декларація платника єдиного податку
- Б) Податкова декларація на прибуток підприємства
- В) Звіт про доходи фізичних осіб
- Г) Декларація з ПДВ

10. Який вид податку має сплачувати ФОП на загальній системі оподаткування?

- А) Єдиний податок
- Б) Податок на прибуток
- В) Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО)
- Г) Податок на додану вартість

Тема 3

1. Який тип розрахунків є готівковим?

- А) Платежі через банківський переказ
- Б) Платежі за допомогою банківської картки
- В) Розрахунок готівкою на касі
- Г) Оплата через інтернет-банкінг

2. Що таке РРО?

- А) Реєстратор розрахункових операцій
- Б) Реєстр розрахунків і обліку
- В) Розрахунок розходів організації
- Г) Реєстратор розрахункових організацій

3. Яка основна мета використання РРО та ПРРО?

- А) Збільшення обсягів продажу
- Б) Контроль за готівковими розрахунками та облік продажів
- В) Спрощення бухгалтерського обліку
- Г) Полегшення розрахунків з постачальниками

4. Що є ПРРО?

- А) Програмне забезпечення для реєстрації розрахункових операцій
- Б) Фізичний касовий апарат
- В) Програма для обліку витрат
- Г) Система електронного банкінгу

5. Яка відповідальність передбачена за порушення у сфері готівкових розрахунків?

- А) Лише попередження
- Б) Штрафи та адміністративні стягнення
- В) Тільки штрафи
- Г) Відсутність відповідальності

6. Що потрібно для реєстрації ПРРО?

- А) Подання заяви через податковий кабінет
- Б) Придбання спеціального касового апарату
- В) Заява до місцевої адміністрації
- Г) Подача звіту про доходи

7. Який документ підтверджує реєстрацію РРО?

- А) Довідка про взяття на облік
- Б) Свідоцтво про реєстрацію
- В) Виписка з банку
- Г) Реєстраційна картка РРО

8. Який тип платежу вважається безготівковим?

- А) Розрахунок готівкою на касі
- Б) Оплата карткою через POS-термінал
- В) Оплата в кредит через банк
- Г) Розрахунок шляхом переказу готівки на карту

9. Чи потрібно використовувати РРО/ПРРО при наданні послуг виключно через інтернет без особистої присутності покупця?

- А) Завжди потрібно
- Б) Ніколи не потрібно
- В) Потрібно тільки при готівкових розрахунках
- Г) Потрібно за умови здійснення безготівкових розрахунків через POS-термінал

10. Яка з наведених категорій зобов'язана використовувати РРО/ПРРО?

- А) Лише ФОП 1-ї групи
- Б) Магазины з річним доходом до 1 млн гривень
- В) ФОПи 2-ї та 3-ї груп при розрахунках з готівкою
- Г) Лише юридичні особи

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 4

В даному розділі було розроблено перелік лекційних та практичних занять з теми: «Облік ФОП». За допомогою запропонованого курсу студенти матимуть можливість поглиблено ознайомитися з ключовими аспектами обліку ФОП, такими як вибір організаційної форми, системи оподаткування, правила використання РРО/ПРРО. Цей курс структурований:

- Включає три лекційні та три практичні заняття.
- Передбачає використання опорних конспектів, тестових завдань, а також ілюстративних матеріалів до кожної теми.

Лекції забезпечують формування базових знань про організацію та ведення бухгалтерського обліку у фізичних осіб-підприємців. Практичні заняття спрямовані на закріплення матеріалу шляхом аналізу кейсів, виконання завдань з підготовки документів і проведення розрахункових операцій. Тому, цей курс рекомендується для включення до переліку дисциплін студентів спеціальності 071 «Облік та оподаткування»

ВИСНОВОКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Проведене дослідження встановило, що ФОП є ключовими суб'єктами господарської діяльності, які відіграють важливу роль у розвитку економіки країни є однією з найпоширеніших форм ведення малого підприємництва та складають значну частину економічно активного населення країни. Правове регулювання діяльності ФОП базується на Конституції України, Цивільному, Господарському та Податковому кодексах, а також низці інших нормативно-правових актів. За останні роки присутня тенденція, щодо лібералізації вимог у частині ведення обов'язковості реєстрації книги обліку доходів ФОП. Проте, аналіз показує проблему у частині відсутності єдиного спеціалізованого закону, котрий регулював бухгалтерський облік у ФОП, адже Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» не регламентує його у частині ФОП. Також встановлено, що в Україні існує 2 системи оподаткування : загальна та спрощена. Так, спрощена система оподаткування є привабливою для малого бізнесу через зниження адміністративного навантаження, простоту ведення обліку, проте має обмеження щодо річного доходу, кількості найманих працівників та дозволених видів діяльності. Загальна система є більш гнучкою та підходить для великих підприємств, немає заборону у видах діяльності, дозволеної кількості найманих працівників, проте потребує значних витрат на ведення обліку.

Також проаналізувавши міжнародний досвід застосування спрощених податкових режимів було встановлено, що у багатьох країнах ЄС та світу використовуються спрощені моделі оподаткування, які сприяють розвитку малого бізнесу. Найбільш поширеними серед малого бізнесу є податки на виручку, фіксовані податки та патентні моделі, які забезпечують легкість адміністрування для підприємця.

Дослідження організації та методики обліку фізичних осіб-підприємців на загальній системі оподаткування показало, що ця система вимагає від підприємців високого рівня відповідальності та ретельності у веденні бухгалтерського обліку у ФОП зобов'язані вести детальний облік усіх доходів та

витрат, підтверджуючи кожну операцію належно оформленими первинними документами.

Визначено роль цифрових інструментів, які стали невід'ємною частиною ведення обліку у ФОП. Вони значно полегшують процес автоматизації бухгалтерського обліку, складання та подачі звітності у контролюючі органи. Проте, держава не забезпечує доступного програмного забезпечення для автоматизації бухгалтерського обліку, що змушує підприємців покладатися на приватні рішення. Використання цифрових інструментів дозволяє зменшити людський фактор, мінімізувати помилки, підвищити прозорість та ефективність обліку, також сприяє формуванню «культури обліку» серед ФОП.

Ефективний аналіз базується на використанні комплексного підходу до збору інформації, включаючи внутрішні (первинні документи, бухгалтерські звіти, управлінська звітність) та зовнішні джерела (ринкові дані, нормативно-правова інформація).

Головним користувачем результатів управлінського аналізу є сам підприємець, який ухвалює рішення щодо стратегічного та оперативного управління бізнесом. Водночас результати аналізу можуть бути корисними для інших зацікавлених сторін, таких як банки, інвестори чи контролюючі органи.

Також були запропоновані автоматизовані рішення у формі таблиць EXCEL для проведення управлінського аналізу у ФОП, які допоможуть у прийнятті правильних управлінських рішень, та допоможе оптимізувати податкове навантаження, досягати цільових показників, що в кінцевому випадку призведе до мінімізації ризиків та збільшенню прибутку підприємця.

За допомогою запропонованого курсу студенти матимуть можливість поглиблено ознайомитися з ключовими аспектами обліку у ФОП, такими як вибір організаційної форми, системи оподаткування, правила використання РРО/ПРРО. Цей курс структурований:

- Включає три лекційні та три практичні заняття.
- Передбачає використання опорних конспектів, тестових завдань, а також ілюстративних матеріалів до кожної теми.

Лекції забезпечують формування базових знань про організацію та ведення бухгалтерського обліку у фізичних осіб-підприємців. Практичні заняття спрямовані на закріплення матеріалу шляхом аналізу кейсів, виконання завдань з підготовки документів і проведення розрахункових операцій. Тому, цей курс рекомендується для включення до переліку дисциплін студентів спеціальності 071 «Облік та оподаткування»

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кількість ФОПів в Україні: дані на кінець I півріччя 2024 р. *Скільки-скільки?*. URL: <https://skilky-skilky.info/v-ukraini-kilkist-fopiv-zrosla-na-11-vid-tohorich/> .
2. Шумпетер Й. А. Теорія економічного розвитку: Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / Пер. з англ. В . Старка. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011 . 242 с .
3. Бутков І.М. Щодо визначення поняття «правовий статус фізичної особи – підприємця». Форум права. 2013. № 3. С. 71
4. Бобкова А.Г. Господарське право: прак-тикум. А.Г. Бобкова, Ю.О. Моїсєєв, Ю.М. Павлюченко та ін.; за заг. Ред. А.Г. Бобкової. Харків: Право, 2018. С. 237 .
5. Конституція України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> .
6. Цивільний кодекс України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> .
7. Господарський кодекс України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> .
8. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text> .
9. Tsymbal V. Characteristics of the legal status of an individual entrepreneur. *Analytical and Comparative Jurisprudence*. 2024. № 5. С. 344–348. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.05.53> .
10. З початку 2023 року підприємці сплатили до бюджету 15,2 млрд грн єдиного податку. *Tax.gov.ua*. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/685975.html> .
11. Податковий кодекс України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> .

12. Про фермерське господарство. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text> .
13. КОВОБА, Ірина; ШУЛЯРЕНКО, Світлана. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ В УКРАЇНІ. *ЕКОНОМІКА І УПРАВЛІННЯ*, 2018, 139-158.
14. Najważniejsze zasady opodatkowania według skali podatkowej. *Access Denied*. URL: <https://biznes.gov.pl/pl/portal/00264> .
15. Działalność nierejestrowana i inne rodzaje działalności, których nie t. *Access Denied*. URL: <https://biznes.gov.pl/pl/portal/00115> .
16. Podatek liniowy. *Access Denied*. URL: <https://biznes.gov.pl/pl/portal/00253> .
17. Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych. *Access Denied*. URL: <https://biznes.gov.pl/pl/portal/00263> .
18. Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. O zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne. *Internetowy System Aktów Prawnych*. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19981440930> .
19. Патентен данък. *Начало*. URL: <https://nra.bg/wps/portal/nra/taxes/patenten-danak> .
20. Tax relief for new start-up companies. *Welcome to revenue.ie*. URL: <https://www.revenue.ie/en/starting-a-business/initiatives-for-startup-businesses-and-smes/tax-relief-for-new-startup-companies/index.aspx> .
21. Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства фінансів України від 19 червня 2015 року № 579. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1240-20#Text> .
22. Про затвердження Порядку організації роботи та взаємодії між структурними підрозділами органів Державної податкової служби при складанні, поданні та опрацюванні запитів на отримання публічної інформації та Форми для подання запиту на отримання публічної інформації, що знаходиться у володінні органів Державної податкової служби. *Офіційний*

вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0717-20#Text> .

23. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95> .

24. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> .

25. Чижевська Л.В. Методика облікових дисциплін: Навчальний посібник / За ред. Проф. Бутинця Ф.Ф. – Житомир: ПП «Руба», 2003. – 504 с.

26. Про затвердження Порядку ведення обліку товарних запасів для фізичних осіб - підприємців, у тому числі платників єдиного податку. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1411-21#Text> .

27. Про затвердження типової форми, за якою здійснюється облік доходів і витрат фізичними особами - підприємцями і фізичними особами, які провадять незалежну професійну діяльність, та Порядку її ведення. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0865-21#Text> .

28. Про затвердження форми податкової декларації про майновий стан і доходи та Інструкції щодо заповнення податкової декларації про майновий стан і доходи. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-15#Text> .

29. Про затвердження Порядку ведення обліку товарних запасів для фізичних осіб - підприємців, у тому числі платників єдиного податку. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1411-21#Text> .

30. Про внесення змін до наказу Міністерства фінансів України від 19 червня 2015 року № 578. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1562-22#n7> .

31. Економічна правда. Які цифрові послуги доступні для підприємців у Дії. *Економічна правда*.
URL: <https://epravda.com.ua/columns/2023/03/2/697617/> .

32. Економічна правда. Від початку року у "Дії" зареєструвалася рекордна кількість ФОПів. *Економічна правда*.
URL: <https://epravda.com.ua/news/2024/04/5/712056/>

33. Dovbush A., Iryna Belova. DEVELOPMENT OF ACCOUNTING IN CONDITIONS OF DIGITIZATION OF THE ECONOMY. *INNOVATIVE ECONOMY*. 2023. № 2. С. 176–181. URL: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2023.2.23>

34. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги. *Офіційний вебпортал парламенту України*.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#n534> .

35. Управлінський аналіз бізнесу (за видами економічної діяльності): навч. посібн. / І. М. Парасій-Вергуненко та ін. Київ: Вид. «Центр учбової літератури», 2024. 586 с.

36. The role of computer programs for analysis of the financial and economic condition of the enterprise / S. Spivak та ін. *Socio-Economic Problems and the State*. 2021. Т. 25, № 2. С. 702–707.
URL: <https://doi.org/10.33108/sepd2022.02.702> .

ДОДАТКИ